

Porezna politika i nejednakost u dohotku u odabranim zemljama

Stojanović, Selena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:158392>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SELENA STOJANOVIĆ

**POREZNA POLITIKA I NEJEDNAKOST U
DOHOTKU U ODABRANIM ZEMLJAMA**

Diplomski rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

SELENA STOJANOVIĆ

**Porezna politika i nejednakost u dohotku u
odabranim zemljama**

Diplomski rad

JMBAG: 0303064860, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Komparativni fiskalni sustavi

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentor: prof. dr. sc. Sandra Krtalić

Pula, listopad 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Selena Stojanović, kandidat za magistar poslovne ekonomije, smjera Financijski management ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Selena Stojanović dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom "POREZNA POLITIKA I NEJEDNAKOST U DOHOTKU U ODABRANIM ZEMLJAMA" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE DOHOTKA I NEJEDNAKOSTI	3
2.1. Dohodak i bogatstvo.....	3
2.2. Ekonomske nejednakosti	4
2.3. Uzroci i posljedice nejednakosti	11
3. MJERENJE NEJEDNAKOSTI	14
3.1. Lorenzova krivulja	14
3.2. Ginijev koeficijent	16
3.3. Kvintilni omjer dohotka (S80/S20)	20
4. POREZNE POLITIKE ZA SPRJEČAVANJE NEJEDNAKOSTI U EUROPSKOJ UNIJI	22
4.1. Oporezivanje dohotka u EU.....	31
5. POKAZATELJI NEJEDNAKOSTI U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE	49
6. ZAKLJUČAK	63
Literatura	64
Popis slika	70
Popis tablica	71
Popis grafikona	72
SAŽETAK	73
SUMMARY	74

1. UVOD

Jednakost je nedostižan ideal, a nejednakost je stvarnost. Čovjek je kroz cijeli svoj život okružen nejednakostima koje ga definiraju i oblikuju. Problem nejednakosti u društvu postoji od davnina, uvijek su postojali oni koji imaju više odnosno koji su bogatiji od drugih. Iako dohodovna nejednakost nije problem suvremenog društva već se o njoj raspravlja još od vremena Adama Smitha, ne postoji konsenzus između ekonomista o uzroku i rješenju ovog problema.

Tema ovog diplomskog rada usmjerena je na porezne politike i nejednakost u dohotku u zemljama Europske Unije. Previsoka razina ekonomskih nejednakosti može dovesti do sporijeg gospodarskog rasta te povećanja siromaštva u zemlji. Cilj ovog diplomskog rada jest predstaviti problem dohodovne nejednakosti te analizirati i prikazati državne politike i instrumente kojima države članice EU utječu na smanjenje dohodovne nejednakosti.

Rad se sastoji od uvoda i zaključka te četiri ključna poglavlja. Prvo poglavlje odnosi se na pojmovno određivanje dohotka i bogatstva, ekonomske i dohodovne nejednakosti te na prikaz potencijalnih uzročnika te posljedica nejednakosti. U poglavlju je također prikazan kratak osvrt na nejednakost raspodjele bogatstva u svijetu.

U nastavku slijedi poglavlje u kojem su opisane metode mjerenja dohodovne nejednakosti u koje se ubrajaju Lorenzova krivulja, Ginijev koeficijent te kvartilni omjer dohotka (S80/S20).

Zatim slijedi poglavlje koje obrađuje državne politike i instrumente koji mogu utjecati na smanjenje dohodovne nejednakosti i pružanje jednakih mogućnosti za sve građane. U poglavlju će također biti prikazane porezne politike za smanjivanje nejednakosti na razini EU i na razini država članica te politike oporezivanja dohotka u državama članicama EU.

Posljednje poglavlje odnosi se na analizu dohodovne nejednakosti u zemljama EU prema pokazateljima nejednakosti kao što je Ginijev koeficijent i kvartilni omjer dohotka.

U izradi diplomskog rada korištena je razna stručna i znanstvena literatura. Prilikom pisanja diplomskog rada korištene su sljedeće metode: deskriptivna i komparativna metoda, metoda analize i sinteze, metoda uspoređivanja, kompilacije i dedukcije te statistička i matematička metoda.

2. POJMOVNO ODREĐENJE DOHOTKA I NEJEDNAKOSTI

Sve do 1900-ih godina, društvo se dijelilo na nekoliko društvenih klasa: radnici koji su zarađivali plaće i bili relativno siromašni, kapitalisti koji su posjedovali kapital i bili relativno bogati te posjednici koji su posjedovali zemlju, primali rente i bili bogati. Raspodjela dohotka među ove tri klase smatrana je ključnom za određivanje budućnosti društva. Tek je početkom 1900-ih raspodjela dohotka među pojedincima, a ne među klasama, privukla pažnju ekonomistima, otprilike u isto vrijeme su po prvi put postali dostupni i podaci o raspodjeli osobnog dohotka. Ovakav splet okolnosti doveo je do novog načina gledanja na dohodak i nejednakost.¹

2.1. Dohodak i bogatstvo

Ukoliko se promatra dohodak na razini države, tada je riječ o nacionalnom dohotku. Najjednostavnije rečeno, nacionalni dohodak jest „*zbroj svih dohodaka gospodarskih subjekata neke zemlje u jednoj godini.*“² Nacionalni dohodak uključuje plaće radnika, dohotke od imovine kao što su kamate, dobit i dividende te rente odnosno prihod od zemljišta.

Nacionalni dohodak se najčešće izražava *per capita* odnosno po stanovniku, a računa se tako da se ukupan nacionalni dohodak podijeli s brojem stanovnika te se dobije prosječan nacionalni dohodak po stanovniku. Nacionalni dohodak se može dijeliti i s brojem aktivnog stanovništva kako bi se dobio prosječan učinak odnosno proizvodnost radno aktivnog stanovnika. No nacionalni dohodak sam po sebi nije mjera bogatstva ili blagostanja neke zemlje.³

¹ B. Milanović, *Dobitnici i gubitnici: kratka i osebujna povijest globalne nejednakosti*, Zagreb, TIM press, 2017., str. 3.-4.

² Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *nacionalni dohodak*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42702> (pristupljeno: 12.8.2021.)

³ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *nacionalni dohodak*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42702> (pristupljeno: 12.8.2021.)

Osim nacionalnog dohotka, pri određivanju blagostanja društva vrlo je bitno promatrati i osobni dohodak pojedinaca. Osobni dohodak može se odrediti kao zbroj sljedećih stavki⁴:

1. dohodak od nesamostalnog rada (prijevoz, topli obrok),
2. dohodak od samostalnog rada (dohodak od individualne poljoprivrede, obrta i druge samostalne djelatnosti),
3. mirovina i drugi državni transferi (naknadu za nezaposlenost, bolovanje, dječji doplatak, socijalna pomoć),
4. ostali novčani dohodci (npr. od imovine),
5. dohodci u naturi.

Kako bi se preciznije procijenilo blagostanje kućanstva, ukupan dohodak jednog kućanstva dijeli se sa brojem članova u kućanstvu čime se dobije prosječan dohodak po članu kućanstva. Dakle, svako je kućanstvo karakterizirano visinom dohotka po članu.⁵

S druge strane, „*pod bogatstvom se podrazumijevaju materijalna dobra te financijska imovina i prava što ih posjeduju pojedinci ili obitelji, a preciznije uključuje kuće i zemljišta, ušteđevine, dionice, obveznice, vrijednosne papire, poduzeća i sl.*“⁶ Dakle, bogatstvo je u stvari materijalizirani dohodak u određenom trenutku.

2.2. Ekonomske nejednakosti

„*Nejednakost je višedimenzijski problem.*“⁷ Mogu se razlikovati nejednakost ishoda u koju spadaju dohodovna i imovinska nejednakost, te nejednakost mogućnosti. Dohodovna nejednakost predstavlja način raspodjele dohotka koji je ostvaren u jednom gospodarstvu među stanovnicima te zemlje, a najčešće se računa na razini kućanstva i ponderira brojem članova kućanstva i njihovom dobi. Nadalje, nejednakost

⁴ D. Nestić, „Raspodjela dohotka u Hrvatskoj: Što nam govore podaci iz ankete o potrošnji kućanstava?“, *Financijska teorija i praksa*, Vol. 29, No. 11, 2005., str. 60., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/5713> (pristupljeno: 12.8.2021.)

⁵ loc. cit.

⁶ V. Cini, N. Drvenkar i J. Marić, op. cit., str. 121.

⁷ European Commission, *Tematski informativni članak o Europskom Semestru - Rješavanje problema nejednakosti*, 2016., str. 2., dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-addressing-inequalities_hr.pdf (pristupljeno: 13.8.2021.)

u bogatstvu posljednjih je godina sve izraženija te se povećava iz godine u godinu. Bogatstvo je znatno neravnomjernije raspoređeno u odnosu na dohodak, ponajviše zbog nasljeđivanja i porasta cijena nekretnina. Nejednakost u dohotku mjeri ishod, no nejednakost mogućnosti predstavlja kombinaciju⁸:

- a) mogućnosti pruženih pojedincu po rođenju,
- b) njegovih životnih izbora i
- c) sreće.

Nejednakost mogućnosti je teško procijeniti, a zajamčiti svima jednake mogućnosti za uspjeh je gotovo nemoguće. Nejednakost mogućnosti može uzrokovati i pridonijeti dohodovnoj nejednakosti i obratno. *„Nedostatak jednakih mogućnosti dovodi do veće dohodovne nejednakosti zato što vještine i potencijal za financijska primanja sljedeće generacije postaju sve neujednačeniji zbog njihovih različitih početnih položaja. Suprotno tomu, vrlo neravnomjerno raspodijeljen dohodak može uzrokovati manje jednakosti mogućnosti sljedećoj generaciji zato što se prednosti na razini obitelji koje proizlaze iz višeg dohotka i bogatstva lakše prenose na sljedeću generaciju.“*⁹

Iako se nejednakost može promatrati kroz imovinu (imovinska nejednakost) i kroz dohodak (dohodovna nejednakost), ekonomisti ju najčešće vezuju uz dohodak. Razlog tomu je što jedna osoba može posjedovati npr. nekretninu čija je vrijednost velika, a u isto vrijeme imati dohodak koji je nedovoljan za podmirenje osnovnih životnih troškova. Također, druga osoba u drugoj zemlji može primati istu količinu dohotka, a imati ugodan život jer su životni troškovi u toj zemlji niži. Iz tih razloga dohodak daje jasniji uvid u nejednakosti između pojedinaca, ali i zemalja.¹⁰

Pojmovi nejednakost i siromaštvo usko su povezani, no nisu sinonimi. Siromaštvo ne predstavlja aspekt nejednakosti, postoji mogućnost da dvije zemlje imaju isti stupanj nejednakosti, a različit stupanj siromaštva. Također, politike smanjenja nejednakost ne moraju biti jednake onima za smanjenje siromaštva. *„Iako postoji čvrsta povezanost između nejednakosti i relativnog siromaštva (što su veće nejednakosti u nekom društvu, to je i veće relativno siromaštvo), nejednakost je deskriptivni koncept, o kojem*

⁸ loc. cit.

⁹ loc. cit.

¹⁰ ibidem, str. 122.

*se može opravdano uvijek raspravljati, dok je siromaštvo preskriptivni koncept koji sa sobom nosi određeni moralni imperativ da nešto treba učiniti.*¹¹

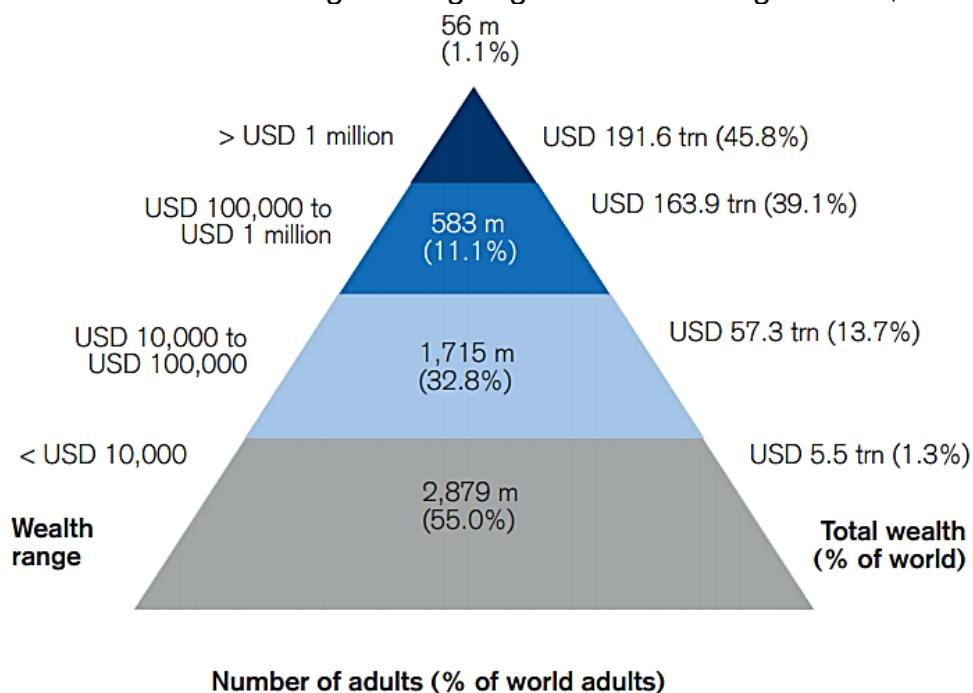
Poistovjećivanje nejednakosti i siromaštva može oslabiti stajališta koja podržavaju strategiju redistribucije resursa siromašnima. Apsolutno siromaštvo se na primjer može smanjiti putem redistribucije i ekonomskog rasta, a da ne dođe do promjena u nejednakosti. Također, neće svaka redistribucija ili ekonomski rast pozitivno utjecati na siromaštvo odnosno smanjiti siromaštvo. Smanjenje nejednakosti može se ostvariti redistribucijom dohotka od najbogatijih prema ostalim skupinama koje su iznad crte siromaštva što neće utjecati na smanjenje siromaštva. Ekonomske nejednakosti, bilo u dohotku ili u bogatstvu, uvijek će biti prisutne. Čak i kada bi tržište bilo alokacijski efikasno i uspijevalo ostvariti optimalnu alokaciju resursa, postojala bi potreba da se resursi distribuiraju na ujednačeniji i pravedniji način.¹²

Distribucija bogatstva bilježi veću nejednakost od distribucije dohotka. Na Slici 1. prikazana je piramidu globalnog bogatstva koja predstavlja distribuciju bogatstva između svih odraslih osoba na svijetu.

¹¹ V. Cini, N. Drvenkar i J. Marić, op. cit., str. 123.

¹² ibidem, str. 123.-125.

Slika 1. Piramida globalnog bogatstva za 2020. godinu u \$

Izvor: Research Institute, *Global wealth report 2021*, 2021., str. 17., dostupno na: <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html> (pristupljeno: 12.8.2021.)

Na Slici 1. je vidljivo da je u 2020. godini 2,9 milijardi odraslih pojedinaca, odnosno 55% svih odraslih u svijetu, imalo bogatstvo ispod 10.000 USD. Sljedeći segment obuhvaća pojedince s bogatstvom u rasponu od 10.000 do 100.000 USD te je u ovom segmentu zabilježen najveći porast u 21. stoljeću - s 507 milijuna odraslih osoba u 2000. godini na 1,7 milijardi sredinom 2020. godine. Prosječno bogatstvo ove skupine iznosi 33.414 USD, što je nešto manje od polovice prosječnog bogatstva u svijetu. Ukupna imovina u iznosu od 57,3 bilijuna USD ovom segmentu daje značajnu ekonomsku polugu. Sljedeći segment obuhvaća pojedince s bogatstvom u rasponu od 100.000 USD do 1 milijun USD koji se također značajno povećao u ovom stoljeću, s 208 milijuna u 200. godini na 583 milijuna USD u 2020. godini. Dakle, 11,1% odraslih u svijetu posjeduje neto imovinu koja ukupno iznosi 163,9 bilijuna dolara ili 39,1% svjetskog bogatstva. Srednja klasa u razvijenim zemljama tipično pripada ovoj skupini.¹³

¹³ Research Institute, *Global wealth report 2021*, 2021., str. 17.-18., dostupno na: <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html> (pristupljeno: 12.8.2021.)

Iznad njih, najviši nivo pojedinaca s visokom neto vrijednošću (tj. milijunaši u USD) ostaje relativno male veličine te u 2020. godini broji 56 milijuna ili 1,1% svih odraslih osoba. Odraslim osobama sada je potrebno više od milijun USD kako bi se kvalificirali za prvih 1% u globalnoj distribuciji. Najbogatiji pojedinci postaju sve dominantniji u pogledu ukupnog vlasništva nad bogatstvom i udjela u globalnom bogatstvu. Ukupno bogatstvo najbogatijih odraslih osoba poraslo je gotovo četiri puta sa 41,5 bilijuna USD u 2000. godini na 191,6 bilijuna USD u 2020. godini, a njihov je udio u globalnom bogatstvu porastao s 35% na 46% u istom razdoblju.¹⁴

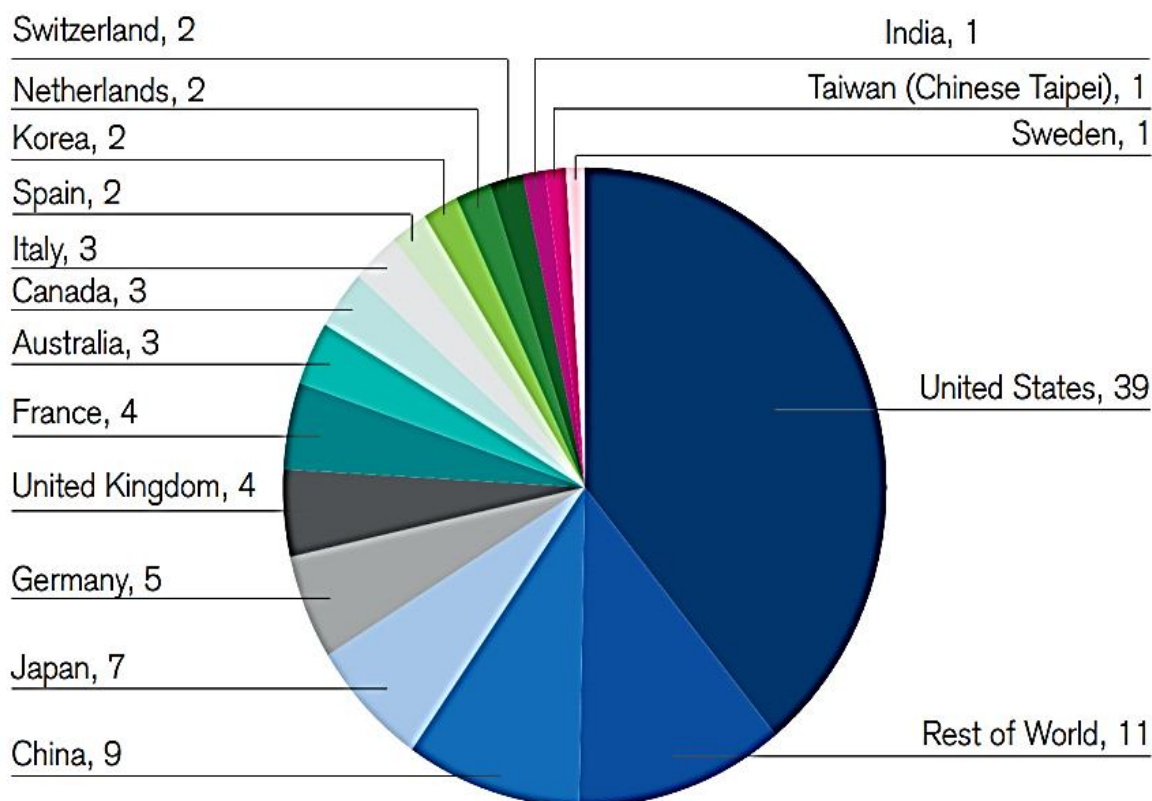
U razvijenim zemljama oko 30% odraslih spada u prvi segment (manje od 10.000 USD), dok u mnogim zemljama s nižim dohotkom više od 80% odrasle populacije spada u ovaj raspon bogatstva. Pojedinci koji pripadaju segmentu najbogatiji 1% jako su koncentrirani u određenim regijama i zemljama i imaju sličan način života - sudjelovanje na istim globalnim tržištima luksuzne robe, odmora i mogućnosti obrazovanja za svoju djecu.¹⁵

U nastavku slijedi Grafikon 1. koji prikazuje broj "dolarskih milijunaša" po pojedinim zemljama.

¹⁴ ibidem, str. 18.

¹⁵ loc. cit.

Grafikon 1. Broj dolarskih milijunaša (% ukupnog broja u svijetu) po pojedinim zemljama

Izvor: Research Institute, *Global wealth report 2021*, 2021., str. 19., dostupno na: <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html> (pristupljeno: 12.8.2021.)

Broj milijunaša neke zemlje ovisit će o tri faktora¹⁶:

- veličini odraslog stanovništva,
- prosječno bogatstvo i
- nejednakosti u bogatstvu.

Sjedinjene Američke Države imaju daleko najveći broj milijunaša, čak 22,0 milijuna ili 39,1% od ukupnog broja svih milijunaša u svijeta. To je daleko ispred Kine koja je na drugom mjestu s 9,4% svih svjetskih milijunaša. Postotak u trećeplasiranom Japanu (6,6%) s godinama se stalno smanjivao, a njegovu poziciju sada ugrožava Njemačka (5,3%). Slijede Ujedinjeno Kraljevstvo (4,4%), Francuska (4,4%), Australija (3,2%), Kanada (3,0%) i Italija (2,6%). Španjolska, Koreja, Nizozemska i Švicarska imaju po

¹⁶ ibidem, str. 19.

2% svjetskih milijunaša, a Indija i Tajvan po 1%, zajedno sa Švedskom koja je prvi put dosegla prag od 1%, zamijenivši tako Hong Kong SAR. Procjenjuje se da je donjih 50% odraslih osoba u globalnoj raspodjeli bogatstva zajedno činilo manje od 1% ukupnog globalnog bogatstva na kraju 2020. godine. Nasuprot tome, najbogatiji decil (10% odraslih) posjeduje 82% globalnog bogatstva i sam najveći percentil (1% odraslih) ima gotovo polovicu odnosno 45% svjetskog bogatstva.¹⁷

Nejednakost može imati različite uzroke. Obrazovanje jest jedan od značajnijih razloga nejednakih dohodaka te nejednaka distribucija sposobnosti. Ljudi nisu jednaki, a nije jednaka niti raspodjela šansi. Na veličinu dohotka može utjecati i mjesto življenja, pa čak i sreća. Rastuća razina nejednakosti postala je ključno političko pitanje posljednjih godina. No pogrešno je misliti da nejednakost raste posvuda. U posljednjih 25 godina nejednakost je porasla u mnogim zemljama, a pala je u mnogim drugim. Nacionalne institucije i politika zemalja igraju ključnu ulogu u redistribuciji dohotka i smanjenju nejednakosti.¹⁸

Budući da pandemija COVID-19 pogađa najugroženije skupine, predviđa se porast siromaštva i nejednakosti. Globalne procjene ukazuju na povećanje od 95 milijuna ljudi u ekstremnom siromaštvu u 2020. godini u odnosu na projekcije prije COVID-19. Učinak pandemije na tržišta rada bio je gotovo razoran. Ekonomije u razvoju, niskokvalificirani radnici, neformalni radnici i mladi doživjeli su najizraženije učinke. Pad zaposlenosti bio je oštiji za nisko i srednje kvalificirana zanimanja. U SAD-u gubitak zaposlenja s visokim plaćama trajao je samo nekoliko tjedana, dok su radnici s niskim plaćama doživjeli mnogo veće gubitke posla koji su trajali nekoliko mjeseci. Podaci potvrđuju veliki učinak pandemije na siromaštvo i nejednakost te ulogu državne potpore u ublažavanju njezina utjecaja.¹⁹

¹⁷ ibidem, str. 19.-25.

¹⁸ Our World in Data, *Is income inequality rising around the world?*, 2018., dostupno na: <https://ourworldindata.org/income-inequality-since-1990> (pristupljeno: 12.8.2021.)

¹⁹ MMF, *Fiscal monitor*, 2021., dostupno na: <https://www.imf.org/en/Publications/FM> (pristupljeno: 12.8.2021.)

2.3. Uzroci i posljedice nejednakosti

*„Moderan gospodarski razvoj sa sobom je donio i velike razlike između najbogatijih i najsiromašnijih koje su bile nemoguće dok je cijeli svijet bio siromašan.“*²⁰ Industrijska revolucija tijekom 19. stoljeća dovela je do snažnog gospodarskog rasta, ali i do dubokih socijalnih problema. Promjenom načina proizvodnje odnosno uvođenjem strojeva u proces proizvodnje došlo je do smanjenja potražnje za fizičkim radom zbog čega je mnogo ljudi ostalo bez posla. Ovaj utjecaj industrijske revolucije imao je najveći utjecaj na razvijene zemlje, dok su se one nerazvijene, zbog nedostatka znanja i resursa, sporije i slabije gospodarski razvijale. Dakle, promjena u ponudi i potražnji za radnicima predstavlja jedan od potencijalnih uzroka dohodovne nejednakosti.²¹

Razvoj tehnologije također je uzrokovao značajne promjene u potražnji za radom, potražnja za stručnim i visokoobrazovanim radnicima (npr. inženjeri, znanstvenici, menadžeri, itd.) se povećala, a potražnja za nestručnim radnicima te onima ograničenog znanja se smanjila. Takva situacija uzrokovala je povećanje dohotka za stručne radnike, dok su se dohodci nestručnih radnika smanjili. Još jedan od ključnih uzročnika nejednakosti je premještanje proizvodnje iz razvijenih u nerazvijene zemlje. Razlog za premještanje proizvodnje prvenstveno je jeftinija radna snaga te "slabiji" zakonski propisi i ograničenja. U razvijenim zemljama u kojima je sve veći broj ljudi zaposleno u uslužnom sektoru došlo je do podjele na manji broj visoko plaćenih poslova koje obavljaju visokoobrazovani pojedinci te više poslova za koje se isplaćuje minimalni dohodak, a obavljaju ih pojedinci s nižim stupnjem obrazovanja.²²

Još jedan od vrlo bitnih uzročnika nejednakosti jest globalizacija. Zbog učinaka globalizacije razni proizvodi i usluge postali su dostupni diljem svijeta, dolazi do značajnih znanstvenih i tehnoloških otkrića iz čega proizlaze novi i efikasniji načini proizvodnje sve veće količine proizvoda. Jedna od negativnih posljedica globalizacije jest činjenica da multinacionalne kompanije premještaju svoju proizvodnju u siromašne i nerazvijene zemlje, ali ne s ciljem smanjenja siromaštva i nejednakosti već radi smanjenja vlastitih troškova proizvodnje i radne snage te zbog veće dostupnosti

²⁰ V. Cini, N. Drvenkar i J. Marić, op. cit., str. 123.

²¹ R. Pindyck i D. Rubinfeld, *Mikroekonomija*, Zagreb, MATE, 2005., str. 28.

²² R. Odobaša, „Nova nejednakost“ - izvori i štetne posljedice rastuće imovinske i dohodovne nejednakosti“, *Pravni vjesnik*, Vol. 28, No. 2, 2012, str. 65., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/121040> (pristupljeno: 13.8.2021.)

prirodnih resursa. Globalizacija je također potaknula sve više migracija stanovništva iz nerazvijenih u razvijene zemlje.²³

Osim već navedenih uzročnika nejednakosti, bitno je spomenuti i potencijalni utjecaj demografije na nejednakosti u raspodjeli dohotka. Od najznačajnijih demografskih problema javljaju se trend starenja stanovništva, smanjenje stope nataliteta, rastuća nezaposlenost mladih te sve veći troškovi mirovinskog i zdravstvenog sustava.²⁴

*„Nejednakosti negativno utječu na socijalnu koheziju, na razinu suradnje i povjerenja između članova društva, ali i na zdravlje populacije.“*²⁵ Ekonomske nejednakosti mogu dovesti u pitanje ekonomsku efikasnost jer, što je veća nejednakost, to će manji udio stanovništva biti u mogućnosti realizirati kredite, ulagati u obrazovanje i poslovanje, te štedjeti. Nejednakost smanjuje socijalnu stabilnost i solidarnost, te pojačava političku moć bogatih, kao i njihovu ekonomsku moć pregovaranja te se obično smatra nepravednom.²⁶

Bitno je naglasiti da multinacionalne kompanije, prvenstveno američke, karakterizira visok stupanj nejednakosti u raspodjeli dohotka od rada, što uzrokuje i visok stupanj nejednakosti u američkom društvu. Povećanje plaća menadžmenta velikih kompanija, uz smanjenje progresivnog poreza na dohodak, uzrokovalo je povećanje nejednakosti u SAD-u 80-ih godina prošlog stoljeća. No zagovornici slobodnog tržišta smatraju da to nije problematično, oni tvrde da „top“ menadžeri imaju plaće do čak 300 puta veće od prosječnog radnika iz razloga što svojoj kompaniji povećavaju vrijednost 300 puta više od prosječnog radnika. *„Ako netko ne postigne proizvodnost kojom može opravdati svoju visoku plaću, tržišne sile će to ispraviti.“*²⁷

Povezanost globalizacije i nejednakosti je kompleksno područje istraživanja te se postavlja pitanje je li globalizacija zapravo kriva za povećanje nejednakosti ili bi do povećanja došlo i bez globalizacije. Na to pitanje je teško odnosno nemoguće dati

²³ I. Karlić, „Dvoznačnost fenomena globalizacije. Za globalizaciju solidarnosti.“, *Filozofska istraživanja*, Vol. 29, No. 1, 2009, str. 87.-106., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/41067> (pristupljeno: 13.8.2021.)

²⁴ P. Pavlišić, „Društvo na putu sruza: povijesni prikaz i potreba za razvojem pravednije nove ekonomije“, *Ekonomski misao i praksa*, No. 1, 2016., str. 221.-222., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/160064> (pristupljeno: 13.8.2021.)

²⁵ Z. Šućur, „Dohodovne nejednakosti i redistributivne preferencije u Hrvatskoj i zemljama EU-a: makroanaliza“, *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 28, No. 2, 2021., str. 134., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/261363> (pristupljeno: 15.7.2022.)

²⁶ P. Pavlišić, op. cit., str. 224.

²⁷ ibidem, str. 226.

odgovor. No usprkos tome, činjenica je da se ekonomske nejednakosti produbljuju u globalnim razmjerima. Povećanje nejednakosti ugrožava socijalnu koheziju koja je nužna za uspješnost gospodarstva i društva u cjelini.²⁸

Dohodovna nejednakost „*onemogućava jednakost prilika (društvenih, obrazovnih, profesionalnih i dr.), pogoršava druge nejednakosti, poput očekivanog trajanja života ili dostupnosti zdravstvenih usluga siromašnijima te predstavlja plodno tlo za socijalne nemire, poput političkog ili vjerskog ekstremizma.*“²⁹

²⁸ loc. cit.

²⁹ M. Pezer, B. Stanić i T. Perić, „Dekompozicija Ginijevog koeficijenta nejednakosti pomoću Shapleyeve vrijednosti: primjer Hrvatske“, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 17, No. 2, 2019., str. 20., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/229288> (pristupljeno: 15.7.2022.)

3. MJERENJE NEJEDNAKOSTI

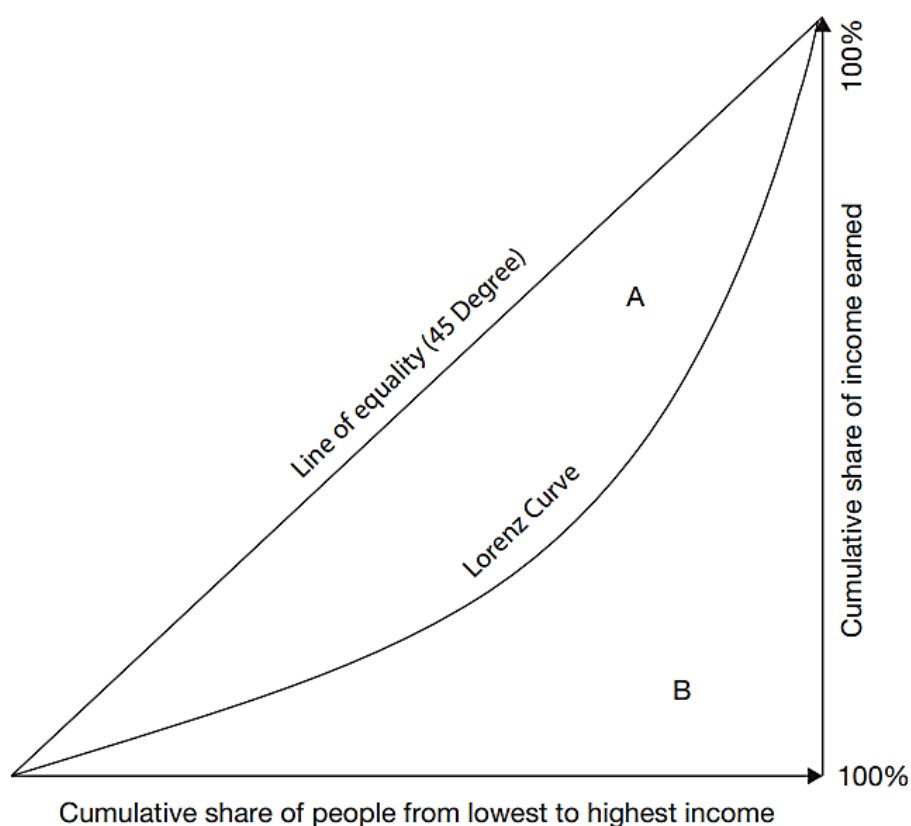
Nejednakost se može mjeriti pomoću različitih pokazatelja, no najčešće se koriste Ginijev koeficijent koji je izveden iz Lorenzove krivulje, te kvintilni omjer dohotka (S80/S20). Lorenzova krivulja predstavlja grafički prikaz stvarne distribucije dohotka te ukupan udio dohotka u promatranoj populaciji. U nastavku slijedi detaljnije objašnjenje svake od navedenih metoda mjerenja nejednakosti.

3.1. Lorenzova krivulja

Lorenzova krivulja predstavlja grafički prikaz stupnja jednakosti odnosno nejednakosti u distribuciji neke varijable, a najčešće se koristi za prikazivanje dohodovne nejednakosti. Kako bi se mogla nacrtati Lorenzova krivulja, potrebno je prvo rangirati sve članove populacije prema dohotku te ih odbrojiti u kvintile, decile ili percentile. Zatim se kvantili iscrtavaju na osi x, a na osi y se bilježi udio ukupnog dohotka kumulativno zarađenog do svakog kvantila. Dakle, ako najnižih 10% stanovništva zarađuje 2% dohotka, točka se bilježi u koordinati A(10,2) i tako dalje. Spajanje točaka rezultirat će krivuljom koja će biti nagnuta ispod crte od 45 stupnjeva, osim u slučajevima kada je prisutna potpuna jednakost ili potpuna nejednakost što je u stvarnom svijetu nemoguće. U bilo kojoj točki krivulje može se točno pročitati koliko ukupnog dohotka ljudi ispod te razine dohotka imaju pravo nazvati svojim.³⁰

³⁰ J. K. Galbraith, *Inequality – What everyone needs to know*, New York, NY, Oxford University Press, 2016., str. 64.

Grafikon 2. Lorenzova krivulja

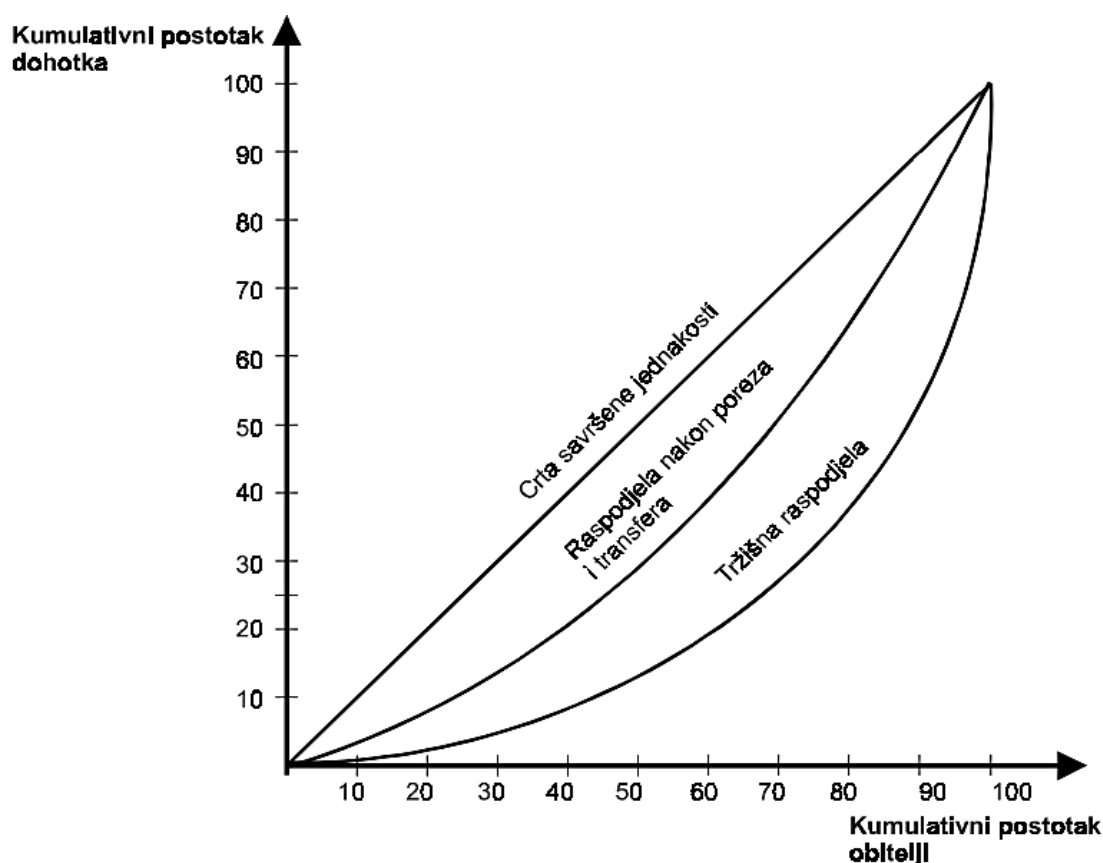

Izvor: J. K. Galbraith, *Inequality – What everyone needs to know*, New York, NY, Oxford University Press, 2016., str. 65.

Država nastoji pomoći siromašnima i ujednačiti raspodjelu dohotka. Na taj način regulira tržišnu raspodjelu koja nastaje bez ikakvog uplitanja države. Nakon korekcije države dolazi do nove raspodjele koja se naziva raspodjela nakon poreza i transfera. Oporezujući visoke dohotke višim poreznim stopama (progresivni porez na dohodak koji uzima više bogatijima, a manje siromašnjima) i pomažući posredstvom transfera (socijalna skrb i pomoć nezaposlenima), država nastoji smanjiti nejednakost između najbogatijih i najsiromašnijih skupina. Učinke redistribucijske državne politike moguće je prikazati pomoću Lorenzove krivulje tržišne te raspodjele nakon poreza i transfera (Grafikon 3.).³¹

³¹ I. Ferenčak, *Počela ekonomike*, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Osijek, Ekonomski fakultet, 2003., str. 238.-239.

Grafikon 3. Lorenzova krivulja prije i nakon poreza i transfera

Izvor: I. Ferenčak, *Počela ekonomike*, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Osijek, Ekonomski fakultet, 2003., str. 239.

Na Grafikonu 3. je vidljivo da država porezima i transferima može značajno utjecati na smanjenje jaza između stvarne raspodjele i savršeno jednake raspodjele.

3.2. Ginijev koeficijent

Najpopularnija mjera nejednakosti naziva se Ginijev koeficijent. Ginijev koeficijent dobio je ime po Corradu Giniju, talijanskom statističaru i ekonomistu koji je definirao ovaj koeficijent 1914. godine. Ginijev koeficijent je mjera koncentracije te uspoređuje dohodak jedne osobe sa dohotkom svih ostalih pojedinaca individualno nakon čega se zbroj svih takvih bilateralnih razlika u dohodcima dijeli s brojem ljudi koji su uključeni u izračun i prosječnim dohotkom grupe. Konačni rezultat predstavlja Ginijev koeficijent.³²

³² B. Milanović, op. cit., str. 30.

Ginijev koeficijent određuje se pomoću Lorenzove krivulje na način da se područje između Lorenzove krivulje i crte od 45 stupnjeva (linija jednakosti) podijeli s površinom trokuta ispod crte od 45 stupnjeva što je u slučaju Grafikona 2. broj 5.000. Dobiveni rezultat predstavlja Ginijev koeficijent. Dakle, prema Grafikonu 2., Ginijev koeficijent je omjer površina A i (A + B) što se može prikazati formulom³³:

$$Gini = [A/(A + B)] * 100$$

Ginijev koeficijent kreće se u rasponu od 0 (gdje svi pojedinci imaju isti dohodak i nema nejednakosti) do 1 (gdje jedan pojedinac prima dohodak cijele zajednice). Iako u teoriji Ginijev koeficijent može iznositi 0 ili 1, to u stvarnosti nije moguće jer ne postoji takva zemlja u kojoj svaki stanovnik zarađuje isti dohodak ili zemlja u kojoj jedan pojedinac zarađuje sav dohodak.

Glavna prednost Ginijevog koeficijenta je to što je on mjera nejednakosti pomoću analize omjera, a ne varijabla koja ne predstavlja većinu stanovništva, poput dohotka po stanovniku ili BDP-a. Može se koristiti za usporedbu raspodjele dohotka u različitim sektorima stanovništva, kao i u različitim zemljama – na primjer, Ginijev koeficijent za urbana područja može se bitno razlikovati od koeficijenta za ruralna područja u mnogim zemljama. Također, dovoljno je jednostavan da se može uspoređivati po zemljama i lako tumačiti te pokazuje kako se dohodak promijenio za siromašne i bogate. Ako Gini koeficijent raste, kao i BDP, siromaštvo se možda neće poboljšati za većinu stanovništva.³⁴

Ginijev koeficijent zadovoljava četiri važna načela³⁵:

1. **Anonimnost:** nije važno tko ima visok, a tko nizak dohodak.
2. **Ovisnost o ljestvici:** Ginijev koeficijent ne uzima u obzir veličinu gospodarstva, način mjerenja niti je li zemlja u prosjeku bogata ili siromašna.
3. **Nezavisnost stanovništva:** nije važno koliki je broj stanovnika zemlje.
4. **Načelo prijenosa:** ako se dohodak (manji od razlike) prenese s bogate osobe na siromašnu, to će rezultirati jednakijom raspodjelom.

³³ ibidem, str. 65.

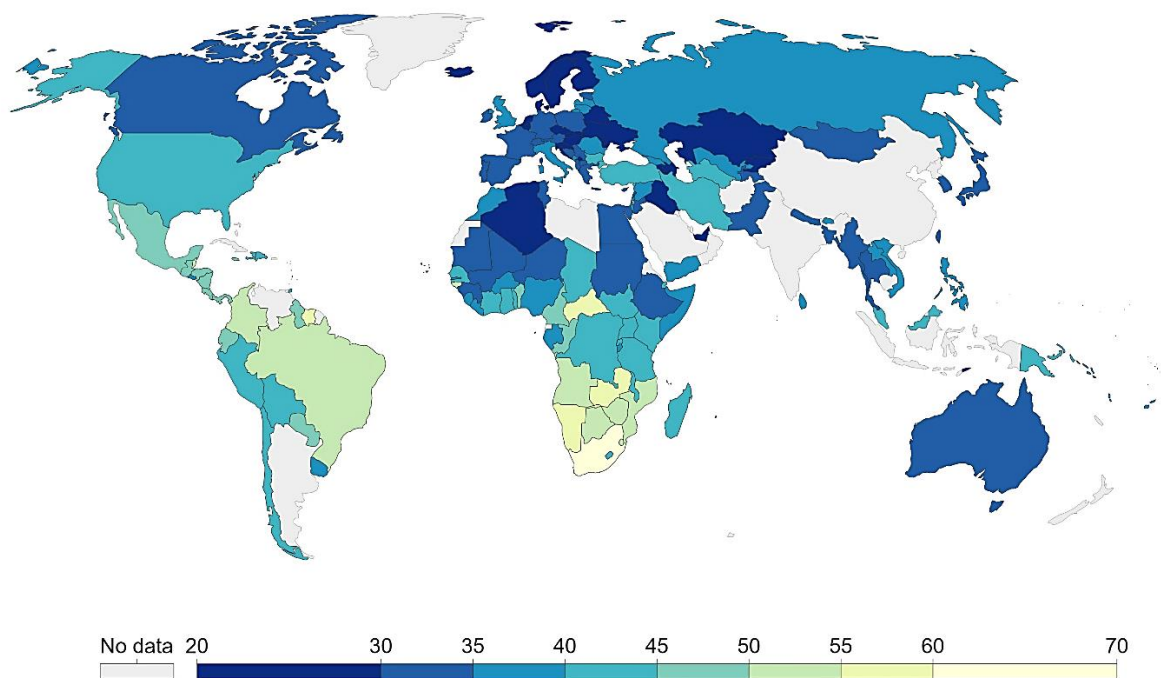
³⁴ North Carolina Central University, *Gini coefficient*, dostupno na: <http://www3.nccu.edu.tw/~jthuang/Gini.pdf> (pristupljeno: 14.8.2021.)

³⁵ loc. cit.

S druge strane, Lorenzova krivulja može podcijeniti stvarni iznos nejednakosti ako bogatija kućanstva koriste dohodak učinkovitije od kućanstava s nižim dohotkom zbog čega će izmjerena nejednakost biti rezultat manje ili više učinkovite upotrebe dohotka kućanstva. Gospodarstva sa sličnim dohodcima i Ginijevim koeficijentima i dalje mogu imati vrlo različite raspodjele dohotka. To je zato što Lorenzove krivulje mogu imati različite oblike, a opet dati isti Ginijev koeficijent. Kao ekstremni primjer, gospodarstvo u kojem polovica kućanstava nema dohodak, a druga polovica jednako dijeli dohodak ima Ginijev koeficijent 0,5, ali gospodarstvo s potpunom jednakošću dohotka, osim jednog bogatog kućanstva koje ima polovicu ukupnog dohotka, također ima Ginijev koeficijent 0,5. Zbog toga je, osim vrijednosti Ginijevog koeficijenta, potrebno sagleda i druge podatke koji ukazuju na razinu nejednakosti u zemlji.³⁶

U nastavku slijedi Slika 2. koja prikazuje Ginijev koeficijent po pojedinim državama svijeta za 2019. godinu.

Slika 2. Ginijev koeficijent za 2019. godinu u svijetu

Izvor: Our World in Data, *Income Inequality – Gini Index*, 2019., dostupno na: <https://ourworldindata.org/grapher/economic-inequality-gini-index> (pristupljeno: 14.8.2021.)

³⁶ loc. cit.

U 2019. godini najviši Ginijev koeficijent imala je Južna Afrika te je iznosio 63,03% odnosno 0,6303, zatim slijede Namibija s koeficijentom 59,07% (0,5907), Surinam s koeficijentom 57,85% (0,5785), Zambija s koeficijentom 57,14% (0,5714), Sveti Toma i Princip s koeficijentom 56,32% (0,5632) te Centralna Afrička Republika s koeficijentom 56,24% (0,5624). Sve navedene države locirane su u Africi, osim Republike Surinam koja se nalazi u Južnoj Americi. U svim afričkim zemljama najbogatiji ostvaruju najveći udio dohotka, čime se pogoršavaju nejednakosti između siromašnih i bogatih. Ova nejednakost u raspodjeli dohotka popraćena je nejednakostima između ruralnih i urbanih područja, pri čemu su siromašni koncentrirani u ruralnim područjima.³⁷ U Južnoj Americi visoka razina nejednakost vezuje se uz povijest i kolonizaciju koja je dovela do visoko isključujućih institucija u većem dijelu Južne Amerike te veliki dio stanovništva dugo nije imao pristup zemljištu, obrazovanju i političkoj moći.³⁸

Nadalje, najniži Ginijev koeficijent ima sljedećih deset država:

- Slovenija: 24,63% (0,2463)
- Slovačka: 24,97% (0,2497)
- Češka: 24,99% (0,2499)
- Bjelorusija: 25,28% (0,2528)
- Moldavija: 25,66% (0,2566)
- Ujedinjeni Arapski Emirati: 25,97% (0,2597)
- Island: 26,13% (0,2613)
- Azerbajdžan: 26,55% (0,2655)
- Ukrajina: 26,62% (0,2662)
- Belgija: 27,21% (0,2721)

Na Slici 2. je vidljivo da je većina država s nižim Ginijevim koeficijentom locirano u Europi. Razlog tomu je što su mnoge vlade zemalja u Europi odlučile staviti prioritet na osiguravanje odgovarajućih razina minimalnih dohodaka i kvalitetnog pristupa

³⁷ J. C. Anyanwu, „International Remittances and Income Inequality in Africa“, *Working Paper Series*, No. 135, Tunis, Tunisia, African Development Bank, 2011., dostupno na: <https://www.afdb.org/en/documents/document/working-paper-135-international-remittances-and-income-inequality-in-africa-24409> (pristupljeno: 14.8.2021.)

³⁸ J. H. Lopez i G. Perry, „Inequality in Latin America: Determinants and Consequences“, *Policy Research Working Paper*, No. 4504, Washington, DC, World Bank, 2008., dostupno na: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/6368> (pristupljeno: 14.8.2021.)

uslugama kroz sustav socijalne zaštite i davanjem zajamčene razine minimalnih plaća. Ovakve politike najčešće su najučinkovitije u preraspodjeli dohotka putem poreznih i drugih sustava. Također, u mnogim europskim državama socijalni transferi znatno smanjuju razinu nejednakosti. Nordijske zemlje (Danska, Island, Finska, Norveška i Švedska) imaju specifičan model socijalnog sustava koji je okarakteriziran visokim izdvajanjima za socijalnu sigurnost koja se pretežito financira putem poreza. Npr. pravo na dječji doplatok ostvaruje se u svim zemljama neovisno od primanja roditelja i na njega se ne plaćaju porezi. U Danskoj se to pravo ostvaruje do 18 godina djeteta, u Finskoj do 17, a u Švedskoj, Islandu i Norveškoj do 16 godina te se financira iz proračuna. Svim građanima nordijskih zemalja je zajamčen minimum socijalne sigurnosti. U slučajevima kada osoba nije u stanju samu sebe uzdržavati može joj se osigurati socijalna pomoć.³⁹

3.3. Kvintilni omjer dohotka (S80/S20)

„Kvintilnim omjerom dohotka (S80/S20) mjeri se godišnji dohodak 20% najbogatijih kućanstava i uspoređuje s godišnjim dohotkom 20% najsiromašnijih kućanstava.“⁴⁰

Ovaj omjer predstavlja glavni pokazatelj za mjerenje nejednakosti u pregledu socijalnih pokazatelja. Na primjer, ukoliko omjer iznosi 5,0 to znači da je godišnji dohodak 20% najbogatijih pet puta veći od godišnjeg dohotka 20% najsiromašnijih kućanstava. Dakle, što je veći omjer, to je veća nejednakost i obratno. Kada bi omjer iznosio 1,0 postojala bi savršena dohodovna jednakost, odnosno sva kućanstva bi imala jednak dohodak što je u praksi nemoguće.

Pri izračunu omjera koriste se ukupni raspoloživi dohodci kućanstva. Raspoloživi dohodak je ukupni dohodak kućanstva nakon poreza i drugih odbitaka, koji je dostupan za potrošnju ili štednju, podijeljen s brojem članova kućanstva, članovi kućanstva se

³⁹ M. Munta, *Model države blagostanja u političkom životu Skandinavije: Položaj socijalnih politika u stranačkom sustavu Skandinavije*, Fakultetu političkih znanosti, Zagreb, 2012., dostupno na: [file:///C:/Users/selen/Downloads/Model%20dr%C5%BEave%20blagostanja%20u%20politi%C4%8Dkom%20%C5%BEivotu%20Skandinavije%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/selen/Downloads/Model%20dr%C5%BEave%20blagostanja%20u%20politi%C4%8Dkom%20%C5%BEivotu%20Skandinavije%20(1).pdf) (pristupljeno: 15.9.2022.)

⁴⁰ European Commission, *Tematski informativni članak o Europskom Semestru - Rješavanje problema nejednakosti*, 2016., str. 2., dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-addressing-inequalities_hr.pdf (pristupljeno: 15.8.2021.)

izjednačavaju ponderiranjem prema dobi korištenjem tzv. modificirane skale ekvivalencije OECD-a.⁴¹

Važno je napomenuti da postoji mnogo različitih načina mjerenja nejednakosti zbog čega trendovi promjena razine nejednakosti u svijetu mogu izgledati vrlo različito, ovisno o izboru metode mjerenja nejednakosti.

⁴¹ Eurostat, *Glossary: Equivalised disposable income*, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalised_disposable_income (pristupljeno: 15.8.2021.)

4. POREZNE POLITIKE ZA SPRJEČAVANJE NEJEDNAKOSTI U EUROPSKOJ UNIJI

Ne postoji jedinstveni koncept za smanjenje dohodovne nejednakosti. Politike za rješavanje dohodovne nejednakosti mogu se usko usredotočiti na individualne vještine i mogućnosti, ili se mogu šire usmjeriti na promjenu socijalnih, političkih i ekonomskih struktura koje stvaraju i održavaju nejednakost u dohotku. Na raspodjelu dohotka neizravno utječu obrasci oporezivanja i vlasništva te politike vezane uz pružanje javnih dobara i usluga poput zdravstvene zaštite i obrazovanja, ostavljajući veći dio dohotka pojedinaca za potrošnju na druga dobra. Provođenje politika nediskriminacije od strane poslodavaca, vlada i obrazovnih ustanova te politike poput vladine skrbi za djecu koja omogućuje ljudima ulazak na tržište rada, također bi trebale utjecati na nejednakost kroz olakšavanje većeg pristupa poslovima s višim dohodcima.⁴²

Nejednakost u dohotku može se izravno smanjiti smanjenjem dohotka najbogatijih ili povećanjem dohotka najsiromašnijih. Politike usredotočene na povećanje dohotka najsiromašnijih uključuju povećanje zaposlenosti ili plaća i prijenos dohotka. Raspon politika vezanih za zapošljavanje uključuje jačanje prava na kolektivno pregovaranje, sheme pune zaposlenosti, politike plaća za život, jače zakone o minimalnoj plaći i subvencije za plaće. Također se potiče uvođenje bezuvjetnih transfera, poput negativnog poreza na dohodak i univerzalnog temeljnog dohotka.⁴³

Tržišna raspodjela dohotka ne brine o nejednakosti te ne transferira sredstva prema najpotrebitijima već država intervenira u takav sustav raspodjele te svojim djelovanjem pokušava "pravedno" raspodijeliti sredstva donosno dohodak. Pri redistribuciji dohotka, država može koristiti rashodnu stranu proračuna i prihodnu stranu proračuna. Rashodnom stranom može djelovati na način da usmjeri različite transfere prema najsiromašnijim stanovnicima što će povećati njihov dohodak. Prihodnom stranom proračuna država smanjuje nejednakosti na način da mijenjanjem, uvođenjem ili ukidanjem određenih poreza povećava ili smanjuje dohodak određenih skupina. Izravni porezi su pravedni jer se naplaćuju izravno od svakog poreznog obveznika i to

⁴² V. J. Carter, i M. W. Howard, „Income inequality“, *Encyclopedia Britannica*, 2020., dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/income-inequality> (pristupljeno: 17.8.2021.)

⁴³ loc. cit.

prema njihovoj poreznoj snazi. S druge strane, neizravne poreze plaćaju svi neovisno o njihovoj poreznoj snazi odnosno visini dohotka. S obzirom na navedene karakteristike, može se zaključiti da su izravni porezni oblici oni koji će biti korisni za smanjenje dohodovne nejednakosti.⁴⁴

Odgovor države na pitanje nejednakosti ovisit će o:

- „pažljivom tumačenju uzroka nejednakosti u svakoj državi članici,
- čimbenicima svojstvenima svakoj pojedinoj državi članici, kao što su stopa nezaposlenosti, sektorski sastav gospodarstva, institucije tržišta rada i struktura sustava socijalne zaštite.“⁴⁵

Jedan od ključnih instrumenata za smanjenje dohodovne nejednakosti jest i ulaganje u obrazovanje i vještine te promicanje jednakih mogućnosti. Tehnološki napredak uzrokovao je mnoge promjene u svijetu rada zbog čega je ključno usmjeriti se na unaprjeđenje vještina i obrazovanja nisko obrazovanih i niskokvalificiranih radnika, time se može utjecati na njihovu mogućnost zapošljavanja te na stvaranje novih radnih mjesta. Također, kada je riječ o djeci i mladima, ključno je stvaranje jednakih mogućnosti na način da se svima pruži mogućnost visokokvalitetnog obrazovanja neovisno o njihovom podrijetlu.⁴⁶

Već je istaknuto da porezni sustav i sustav socijalnih naknada imaju ključnu ulogu u procesu suzbijanja nejednakosti. Porezni sustav i sustav socijalnih naknada mogu imati neposredniji učinak u odnosu na ulaganje u obrazovanje i vještine koje donosi dugoročne koristi za društvo. Smanjenje poreza na rad može dovesti do otvaranja novih radnih mjesta i povećanja zaposlenosti, a ciljnim smanjenjem poreza za siromašnije skupine može se u isto vrijeme utjecati i na smanjenje siromaštva što će ujedno i smanjiti razinu nejednakosti.⁴⁷

Socijalna potrošnja također može utjecati na smanjenje nejednakosti, no to ovisi o tome kako je onda strukturirana. „Ograničavanje ukidanja naknada za one koji se

⁴⁴ B. Jelčić, *Javne financije*, Zagreb, Informator, 1997., str. 147.

⁴⁵ European Commission, *Tematski informativni članak o Europskom Semestru - Rješavanje problema nejednakosti*, 2016., str. 6., dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_hr.pdf (pristupljeno: 18.8.2021.)

⁴⁶ loc. cit.

⁴⁷ ibidem, str. 7.

*vraćaju na posao i poreznog opterećenja radnika s niskim plaćama važne su politike kojima se osigurava da nezaposleni i neaktivni građani uvijek imaju pozitivan ekonomski poticaj da se uključe u plaćeni radni odnos.*⁴⁸ Oporezivanje dohotka od kapitala, imovine i nasljedstva može uvelike pridonijeti smanjenju nejednakosti uz stvaranje jednakih mogućnosti.

Kada je riječ o oporezivanju imovine, neke zemlje primjenjuju opći porez na imovinu, neke parcijalne poreze na imovinu, a neke kombinaciju općeg i parcijalnih poreza na imovinu. Općim porezom se oporezuje ukupna neto imovina poreznog obveznika. Finska, Francuska, Luksemburg, Švedska i Španjolska primjenjuju opći porez na imovinu, a Austrija, Belgija, Grčka, Italija, Portugal, Njemačka i Danska ne primjenjuju opći porez na imovinu. Jedine dvije države u EU koje primjenjuju isključivo opći porez na imovinu su Francuska i Luksemburg. U Francuskoj se tako oporezuje neto vrijednost imovine za sve porezne obveznike čije je neto oporezivo bogatstvo veće od 1,3 milijuna eura. Oporezuje se neto vrijednost imovine s vrijednošću većom od 800.000 eura i to po progresivnim stopama od 0,5% do 1,5% (za vrijednost imovine preko 10 milijuna eura). U Luksemburgu se imovinski porez naplaćuje na razini općina množenjem porezne osnovice i komunalne stope. Porezna osnovica odgovara jediničnoj vrijednosti koju je dodijelio odjel poreznih vlasti za procjenu imovine pomnoženoj sa stopom procjene (između 0,7% i 1%), a komunalnu stopu godišnje utvrđuju općine i ona varira između 200% i 400%. U Njemačkoj također postoji lokalni porez na nekretnine. Budući da je njemački Savezni ustavni sud trenutni sustav poreza na imovinu proglasio neustavnim, on se u sadašnjem obliku može naplaćivati samo na prijelaznoj osnovi do 31. prosinca 2024. godine nakon čega će se naplaćivati po novom zakonu. Sadašnji obračun poreza na nekretnine temelji se na desetljećima starim vrijednostima nekretnina, zbog čega se sve nekretnine moraju revalorizirati. Osnovna državna stopa poreza na imovinu iznosi 0,35%. U SAD-u se porezi na imovinu u većini država nameću vlasnicima komercijalnih i stambenih nekretnina, obično na razini općine ili države, a porezne stope uvelike variraju ovisno o fiskalnim potrebama porezne jurisdikcije. Porezi na osobnu imovinu također su nametnuti u brojnim državama, ali obično samo na automobile. Nekoliko država nameće poreze na nematerijalnu investicijsku imovinu.⁴⁹

⁴⁸ ibidem, str. 7.

⁴⁹ Worldwide Tax Summaries, <https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 14.9.2022.)

Nadalje, kako bi se omogućilo stvaranje jednakih mogućnosti, države se trebaju usmjeriti na pružanje sljedećih mogućnosti⁵⁰:

- visokokvalitetna i dostupna skrb za djecu,
- socijalni stanovi,
- obrazovanje,
- zdravstvena zaštita.

Porezi i transferi imaju najznačajniji utjecaj na redistributivnu politiku zemlje. Socijalni transferi uključuju socijalnu pomoć koju pružaju središnje, državne ili lokalne institucionalne jedinice. Oni uključuju starosne (za umirovljenje) i obiteljske mirovine (za udovice i udovce), naknade za nezaposlene, naknade vezane za obitelj, naknade za vrijeme bolesti i invalidnosti, naknade povezane s obrazovanjem, stambeni dodaci, socijalna pomoć i ostale naknade.⁵¹

Prema istraživanjima OECD-a kasnih 2000-ih godina, nejednakost u dohotku nakon poreza i transfera, mjerena Ginijevim koeficijentom, bila je u prosjeku 25% niža u odnosu na dohodak prije oporezivanja i transfera. Bitno je napomenuti sljedeće rezultate⁵²:

- Zemlje s manje pravednom raspodjelom tržišnog dohotka imaju tendenciju da više preraspodjeljuju.
- Novčani transferi smanjuju „rasipanje“ dohotka više od poreza u većini zemalja OECD-a. U prosjeku, tri četvrtine smanjenja nejednakosti između tržišnog i raspoloživog dohotka posljedica su transfera, a ostatak porezima.
- Redistributivni utjecaj novčanih transfera varira od zemlje do zemlje. Starosne mirovine spadaju u ovu kategoriju, a njihova progresivnost je niska u mnogim zemljama. Neke zemlje s manjim novčanim transferima imaju tendenciju više se oslanjati na ciljane beneficije.
- Obiteljske i stambene naknade u većini su zemalja najprogresivniji novčani transferi, iako je njihov redistributivni utjecaj ograničen jer su često male.

⁵⁰ loc. cit.

⁵¹ Eurostat, Glossary: Social transfers, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Social_transfers (pristupljeno: 19.8.2021.)

⁵² OECD, *Tackling income inequality: The role of taxes and transfers*, 2012., str. 38.-39., dostupno na: <https://www.oecd.org/economy/growth/tackling-income-inequality-the-role-of-taxes-and-transfers.pdf> (pristupljeno: 19.8.2021.)

Naknade za invalidnost i nezaposlenost smanjuju nejednakost dohotka, iako njihov stupanj progresivnosti u velikoj mjeri ovisi o njihovom dizajnu.

- Varijacije u redistribucijskom učinku poreza na dohodak u različitim zemljama ograničenije su od transfera.
- Porez na dohodak najprogresivniji je porez, iako postoje značajne razlike među zemljama. Doprinosi za socijalno osiguranje i porezi na nekretnine također su progresivni, dok je porez na potrošnju regresivan.
- Oporezivanje dohotka od kapitala, bogatstva i nasljedstva smanjeno je u mnogim zemljama, što je smanjilo redistributivni utjecaj poreznih sustava.
- Redistributivni utjecaj poreza ne razlikuje se značajno od zemlje do zemlje, iako se porezni sustav svake zemlje razlikuje. Nasuprot tome, redistributivni utjecaj transfera pokazuje velike razlike među zemljama. Zemlje koje najviše troše na novčane transfere imaju tendenciju da se više koncentriraju na preraspodjelu tijekom cijelog životnog ciklusa (osobito putem starosnih mirovina). Nasuprot tome, one zemlje koje se više usredotočuju na preraspodjelu između bogatih i siromašnih troše manje.⁵³

Cjelokupni redistribucijski utjecaj poreza ovisi o iznosu odnosno veličini prikupljenih poreza, kombinaciji poreza i progresivnosti svakog poreza. Progresivnost poreznog sustava najveća je u Mađarskoj, Luksemburgu i Belgiji. Porezni sustav SAD-a ima nešto veću progresivnost usmjerenu prema bogatijima, ali je njegova ukupna progresivnost ispod prosjeka OECD-a, dok Japan i Koreja imaju vrlo malo progresivnosti ugrađene u njihov porezni sustav.

Prilikom procjene utjecaja poreza i transfera na raspodjelu dohotka, većina analiza pretpostavlja da porezi i transferi ne utječu na ekonomsko ponašanje. No porezi i transferi ne utječu samo na raspodjelu dohotka već i na BDP po stanovniku. Određene porezne reforme predstavljaju dobre opcije za smanjenje nejednakosti jer u isto vrijeme i potiču gospodarski rast. No mnoge porezne reforme mogu implicirati kompromise između smanjenja nejednakosti i gospodarskog rasta.⁵⁴ U nastavku slijedi Tablica 1. koja prikazuje utjecaj poreznih reformi na smanjenje nejednakosti i rast BDP-a po stanovniku.

⁵³ ibidem, str. 41.

⁵⁴ OECD, *Reducing income inequality while boosting economic growth: Can it be done?*, 2012., str. 196., dostupno na: <https://www.oecd.org/economy/labour/49421421.pdf> (pristupljeno: 19.8.2021.)

Tablica 1. Utjecaj poreznih reformi na dohodovnu nejednakost i BDP po stanovniku

Porezne politike	Nejed. Doh.	BDP p. c.	Komentari
Povećanje ukupnih poreznih prihoda	+	-	<ul style="list-style-type: none"> ● Utjecaj poreza na raspodjelu dohotka ovisi o razini poreza, poreznog miksa i korištenja poreznih prihoda, ali ako su porezni sustavi općenito progresivni, jednakost se povećava. ● Porezi umanjuju poticaje za rad, štednju i ulaganje pa su stoga štetni za rast. No, neki porezi imaju manje štetan učinak nego drugi.
Promjena porezne kombinacije uz održavanje konstantnih ukupnih poreznih prihoda			
Prijelaz s poreza na dohodak na porez na potrošnju	-	+	<ul style="list-style-type: none"> ● Porez na dohodak je progresivan dok je porez na potrošnju regresivan. ● Porez na dohodak smanjuje poticaje za rad i štednju. Prelazak s izravnih na neizravne poreze povećao bi BDP po stanovniku.
Prelazak s prihoda na rad na porez na imovinu i kapital:			<ul style="list-style-type: none"> ● Porezi na bogatstvo i nasljedstvo obično su progresivni. ● Distributivni utjecaj ovisi o relativnoj progresivnosti prihoda u odnosu na poreze na bogatstvo i nasljedstvo. ● Porezi na nekretnine često su manje progresivni od poreza na dohodak i mogu čak biti regresivni.
● na poreze na bogatstvo, nasljedstvo i prihod od kapitala, poput poreza na kapitalnu dobit;	~	+	
● na porez na nekretnine.	-	+	<ul style="list-style-type: none"> ● Porez na nekretnine jedan je od najmanje štetnih za rast. Prelazak s poreza na prihod na imovinu teži poboljšanju poticaja za rad i ulaganje, a time i povećanju proizvodnje, barem kratkoročno i srednjoročno.
Smanjivanje poreznih izdataka i graničnih stopa	+	+	<ul style="list-style-type: none"> ● Većina poreznih izdataka pogoduje skupinama s visokim prihodima (iznimka su porezne olakšice za rad i drugi porezni izdaci usmjereni na skupine s niskim prihodima). Smanjivanjem poreznih izdataka suzila bi se raspodjela raspoloživog dohotka. ● Sniženje graničnih stopa poboljšava poticaje za rad, štednju i ulaganje, a time i podiže BDP po stanovniku.
Povećanje progresivnosti poreza (prihodovno neutralno)			
Porez na dohodak fizičkih osoba:			<ul style="list-style-type: none"> ● Porezne olakšice za rad sužavaju raspodjelu prihoda i povećavaju poticaje za rad. ● S druge strane, veće najviše stope mogu smanjiti radno vrijeme i produktivnost potkopavajući poticaje za rad, ulaganje i inovacije. ● Utjecaj BDP-a po stanovniku stoga je dvosmislen.
● povećanje najvećih stopa;	+	~	
● gore navedene mjere u kombinaciji s poreznim olakšicama ili oslobođenjima od poreza.	$\left\{ \begin{array}{l} + \\ + \\ + \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} - \\ + \end{array} \right.$	

Napomena: + veća jednakost ili veći BDP *per capita*; - manja jednakost ili manji BDP *per capita*; ~ dvosmislen učinak.

Izvor: OECD, *Reducing income inequality while boosting economic growth: Can it be done?*, 2012., str. 197., dostupno na:

<https://www.oecd.org/economy/labour/49421421.pdf> (pristupljeno: 19.8.2021.)

Podaci u Tablici 1. pokazuju da neke porezne politike mogu imati pozitivan učinak i na raspodjelu dohotka i na gospodarski rast. Države bi mogle učiniti sljedeće⁵⁵:

- Ponovno procijeniti porezne izdatke koji idu u korist skupinama s visokim dohodcima (npr. porezne olakšice na kamate na hipoteku). Smanjivanje takvih poreznih izdataka vjerojatno će biti korisno i za dugoročni BDP po stanovniku, dopuštajući smanjenje graničnih poreznih stopa, i za pravedniju raspodjelu dohotka.
- Smanjiti poremećaje u oporezivanju dohotka od kapitala. Porezne olakšice često iskrivljuju raspodjelu sredstava bez poticanja ukupne štednje i rasta, a pogoduju uglavnom skupinama s visokim dohodcima.

Vrlo je bitno da država osigura progresivnost općeg poreznog opterećenja, koje ovisi o izvoru dohotka građana te usklađenost i djelotvornost poreznog sustava. „*U idealnom bi se scenariju takvim sustavom mogle ispraviti tržišne dohodovne nejednakosti ili barem se njime one ne bi trebale povećati.*“⁵⁶

Postoje duboke razlike među europskim zemljama u pogledu utjecaja istih na preraspodjelu dohotka. Neke države članice EU, kao što su Irska, Mađarska i Danska, efikasno upravljaju svojim poreznim sustavima i sustavima socijalnih naknada te uspješno utječu na smanjenje velikih nejednakosti tržišnog dohotka. Druge države, kao što su Cipar, Bugarska, Latvija, Litva i Estonija, nemaju toliko efikasan sustav zbog čega je i učinak na smanjenje nejednakosti slabiji.⁵⁷

Cjelokupni sustav preraspodjele ovisi o relativnom položaju dohotka na nacionalnom tržištu u raspodjeli prihoda EU. Najveći tržišni dohodci u nordijskim zemljama, Njemačkoj i Francuskoj, pri vrhu su distribucije u EU i podložni su većem relativnom smanjenju zbog izrazito progresivnih poreznih sustava. Nasuprot tome, visoki tržišni dohodci u drugim zemljama podložni su manje progresivnim fiskalnim sustavima, ali nisu među najvećim tržišnim dohodcima u EU. Dakle, preraspodjela koja se primjenjuje

⁵⁵ ibidem, str. 197.-198.

⁵⁶ European Commission, *Tematski informativni članak o Europskom Semestru - Oporezivanje*, 2017., str. 11., dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_taxation_hr_0.pdf (pristupljeno: 18.8.2021.)

⁵⁷ European Commission, *Tematski informativni članak o Europskom Semestru - Rješavanje problema nejednakosti*, 2016., str. 6.-7., dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_hr.pdf (pristupljeno: 18.8.2021.)

u zemljama s višim dohodcima objašnjava veliki dio ukupne kompresije u raspodjeli raspoloživog dohotka nakon poreza i transfera. Nadalje, na preraspodjelu značajno utječu i mirovinski sustavi. Socijalni transferi isključujući mirovine smanjuju nejednakost mjerenu Ginijevim koeficijentom za oko 12%, a kombinacija socijalnih transfera i poreza na dohodak smanjuje je za nešto više od 20%. No kad se uključe i mirovine, Ginijev koeficijent se smanjuje za gotovo 30%.⁵⁸

Mirovinske naknade glavni su izvor starosnog dohotka u mnogim europskim zemljama i čine više od 80% raspoloživog dohotka kućanstva. Nadalje, procjenjuje se da će udio starijih osoba u populaciji EU, od trenutno oko 25%, nastaviti značajno rasti do 2050. godine. U svjetlu starenja društava, oporezivanje mirovina ključna je poluga politike za oblikovanje preraspodjele dohotka i poticanje mirovinske štednje. U zemljama EU, mirovinski doprinosi i mirovinske naknade često uživaju poseban beneficirani porezni tretman (npr. porezne olakšice). Istodobno, postoje oskudni empirijski dokazi o redistribucijskom učinku oporezivanja mirovina, posebno iz perspektive zemalja članica. Postojeća literatura o preraspodjeli dohotka zaključuje da se oko 70-80% preraspodjele u europskim zemljama pripisuje socijalnim transferima, a ostatak izravnim porezima. Starosne mirovine (uključujući obiteljske mirovine) su najvažniji redistribucijski instrument koji čini oko 40-50% ukupne fiskalne preraspodjele. U većini zemalja mirovine imaju sličnu sposobnost preraspodjele dohotka kao i porezi te su veće od ostalih socijalnih davanja. Nadalje, dizajn mirovinskih sustava je vrlo bitan. Mirovine, iako djeluju kao osiguranje u starosti, mogu također sadržavati redistributivni element, što rezultira smanjenjem nejednakosti u dohodcima među starijim osobama. Zapravo, mirovinski dohodci općenito su ravnopravnije raspoređeni od dohotka od rada ili kapitala.⁵⁹

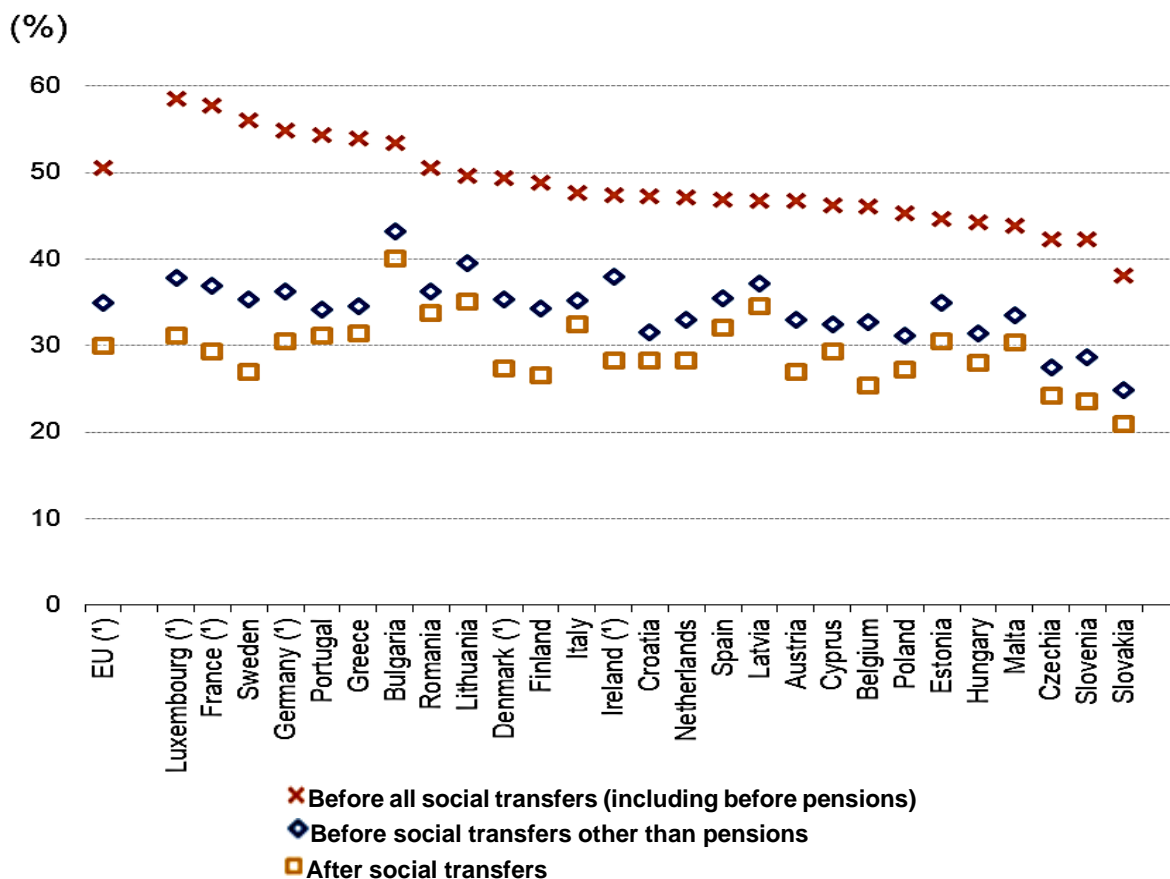
Učinak mirovina, naknada za nezaposlene, naknada za vrijeme bolesti i invalidnosti, stambenih naknada, socijalne pomoći, poreznih popusta i drugih socijalnih transfera u

⁵⁸ S. Filauro i G. Fischer, *Income inequality in the EU: General trends and policy implications*, 2021., dostupno na: <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications> (pristupljeno: 27.8.2021.)

⁵⁹ V. Ivaškaitė-Tamošiūnė i A. Thiemann, *The budgetary and redistributive impact of pension taxation in the EU: A microsimulation analysis*, JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms No 08/2021, European Commission, Joint Research Centre, Seville, 2021., str. 8., dostupno na: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/jrc125756.pdf> (27.8.2021.)

rješavanju nejednakosti u dohodcima može se prikazati usporedbom Ginijevih koeficijenata prije i nakon socijalnih transfera (Grafikon 4.).⁶⁰

Grafikon 4. Ginijev koeficijent prije i nakon transfera u EU u 2020. godini

Izvor: Eurostat, *Living conditions in Europe - income distribution and income inequality*, 2022., dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality#Income_distribution

(pristupljeno: 30.7.2022.)

U 2020. godini prosječni Ginijev koeficijent za srednji ekvivalent raspoloživog dohotka prije svih socijalnih transfera iznosio je 50,5% u EU, što se smanjilo na 30% nakon socijalnih transfera. Utjecaj mirovina i drugih socijalnih transfera na nejednakost u dohodcima bio je osobito velik u Portugalu, Njemačkoj, Luksemburgu i Francuskoj – gdje se Ginijev koeficijent smanjio za između 23,2 do 28,4 postotna boda – i u Švedskoj gdje se koeficijent smanjio za 29,1 postotni bod. U Hrvatskoj se Ginijev koeficijent

⁶⁰ Eurostat, *Living conditions in Europe – housing*, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_housing (27.8.2021.)

nakon transfera smanjio za 18,9 postotnih bodova. Socijalni transferi imali su najmanji učinak na nejednakost u dohotku u Latviji gdje se Ginijev koeficijent nakon poreza i transfera smanjio za tek 12,3 postotna boda, zatim u Bugarskoj i na Malti gdje se Ginijev koeficijent smanjio za tek nešto više od 13 postotnih bodova te u Estoniji, Litvi i Španjolskoj gdje se koeficijent smanjio za nešto više od 14 postotnih bodova.⁶¹

4.1. Oporezivanje dohotka u EU

Porez na dohodak je jedan od najvažnijih instrumenta u redistribuciji dohotka. Progresivnost oporezivanja dohotka razlikuje se među zemljama članicama EU. Trenutno u EU baltičke zemlje, Rumunjska, Bugarska i Mađarska imaju jedinstvenu stopu poreza na dohodak. Baltičke su zemlje u početku postavile jedinstvenu stopu poreza na dohodak na prilično visoku razinu, blizu najviših poreznih stopa iz svojih prethodnih progresivnih sustava: 26% u Estoniji, 33% u Litvi i 25% u Latviji. Međutim, za razliku od baltičkih zemalja, jedinstvene stope poreza na dohodak u Rumunjskoj, Bugarskoj i Mađarskoj bile su jednake minimalnoj graničnoj poreznoj stopi progresivnog poreznog sustava koji je ranije bio na snazi, kao u slučaju Bugarske, ili čak ispod te razine, kao u slučaju Rumunjske (16% naspram 18%) i Mađarske (16% naspram 17%). Zanimljivo je da su baltičke zemlje nedavno odlučile dodatno smanjiti poreznu stopu, s 33% na 15% u Litvi i sa 26% na 20% u Estoniji, a Latvija je od siječnja 2021. godine uvela sustav oporezivanja sa stopama od 20%, 23% i 31%.⁶²

Osim poreza na dohodak, na bruto dohodak se obračunavaju i doprinosi za socijalno osiguranje. U nastavku slijedi Tablica 2. koja prikazuje stope po kojima poslodavci odnosno zaposlenici plaćaju doprinose za socijalno osiguranje u državama članicama EU te u Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u u 2021. godini.

⁶¹ Eurostat, *Living conditions in Europe - income distribution and income inequality*, 2022., dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality#Income_distribution (pristupljeno: 30.7.2022.)

⁶² European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2021 edition*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021., dostupno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2778/732541> (pristupljeno: 12.6.2022.)

Tablica 2. Stope doprinosa za socijalno osiguranje koje snose poslodavac odnosno zaposlenik u državama članicama EU te u Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u u 2021. godini

Država	Dio doprinosa koji snosi poslodavac	Dio doprinosa koji snosi zaposlenik	Doprinosi za socijalno osiguranje – ukupno
Austrija	21,38%	18,12%	39,50%
Belgija	25,00%	13,07%	38,07%
Bugarska	19,02%	13,78%	32,80%
Cipar	8,30%	8,30%	16,60%
Češka	33,80%	11,00%	44,80%
Danska	-	-	-
Estonija	33,80%	3,60%	37,40%
Finska	20,66%	10,89%	31,55%
Francuska	45,00%	23,00%	68,00%
Grčka	22,54%	14,12%	36,66%
Hrvatska	16,50%	20,00%	36,50%
Irska	11,05%	4,00%	15,05%
Italija	30,00%	9,49%	39,49%
Latvija	23,59%	10,50%	34,09%
Litva	1,77%	19,50%	21,27%
Luksemburg	15,17%	12,45%	27,62%
Mađarska	17,00%	18,50%	35,50%
Malta	10,00%	10,00%	20,00%
Nizozemska	23,59%	27,65%	51,24%
Njemačka	19,98%	20,23%	40,21%
Poljska	22,14%	13,71%	35,85%
Portugal	23,75%	11,00%	34,75%
Rumunjska	2,25%	35,00%	37,25%
Slovačka	35,20%	13,40%	48,60%
Slovenija	16,10%	22,10%	38,20%
Španjolska	29,90%	6,35%	36,25%
Švedska	31,42%	7,00%	38,42%
Australija	9,50%	2,00%	11,50%
Japan	16,24%	15,28%	31,52%
Kanada	7,66%	6,72%	14,38%
SAD	7,65%	7,65%	15,30%

Izvor: Izrada autora prema podacima dostupnim na: Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/country-list/social-security-rate> (pristupljeno: 12.9.2022.)

Doprinosi za socijalno osiguranje ubiru se na teret poslodavca (na plaću) i na teret zaposlenika (iz plaće). Doprinosi za socijalno osiguranje koriste se za financiranje određenih socijalnih potreba (zdravstvo, mirovine, itd.). Najviše doprinose za socijalno osiguranje bilježi Francuska, zatim Nizozemska, Slovačka i Češka. Doprinosi za socijalno osiguranje mogu uključivati:

- doprinose za mirovinsko osiguranje,
- doprinose za zdravstveno osiguranje,
- doprinose u slučaju nesreće na radu i profesionalnih bolesti,
- doprinose za zapošljavanje,
- doprinose u slučaju nezaposlenosti,
- ostale doprinose.

Sustav socijalnog osiguranja je specifičan u Danskoj. Naime, u Danskoj se na dohodak ne obračunavaju doprinosi za socijalno osiguranje već pojedinci iz dohotka plaćaju doprinos tržištu rada po stopi od 8% koji se obračunava prije bilo kojeg drugog poreza. Doprinosi tržištu rada pokrivaju zaposlenike u slučaju nezaposlenosti, bolesti, troškova obuke i slično.⁶³

Prije obračuna poreza na dohodak, bruto dohodak nakon doprinosa za socijalno osiguranje umanjuje se za porezne olakšice i odbitke. U Tablici 3. prikazani su porezni odbici i olakšice dostupni poreznim obveznicima u državama članicama EU te u Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u u 2021. godini.

⁶³ Boundless, Taxes in Denmar, dostupno na: <https://boundlesshq.com/guides/denmark/taxes/> (pristupljeno: 13.9.2022.)

Tablica 3. Porezne olakšice i odbici u državama članicama EU te Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u u 2021. godini

Država	Porezni odbitak/olakšica
Austrija	<p>Odbitak za troškove nastale pri zapošljavanju: 132 EUR.</p> <p>Odbitak premije osiguranja od bolesti i nezgode, dobrovoljnih doprinosa mirovinskim planovima, troškovi izgradnje nove kuće/stana ili obnove stambenog prostora u Austriji – za dohodak do 60.000 EUR.</p> <p>Postoji olakšica za crkveni porez do 400 EUR, a dobrotvorni prilozima određenim ustanovama odbijaju se do 10% oporezivog dohotka.</p> <p>Pojedinci koji imaju izvanredne troškove (npr. troškove pogreba, posebne medicinske troškove) mogu ostvariti određene porezne olakšice ovisno o dohotku: za dohodak od 7.300 EUR odbija se iznos izvanrednih troškova koji prelazi 6% dohotka, za dohodak od 7.300 do 14.600 EUR odbija se iznos izvanrednih troškova koji prelazi 8% dohotka, za dohodak od 14.600 do 36.400 EUR odbija se iznos izvanrednih troškova koji prelazi 10% dohotka, te preko 36.400 EUR odbija se iznos izvanrednih troškova koji prelazi 12% dohotka.</p> <p>Obiteljski bonus plus – godišnja porezna olakšica od 1.500 EUR po djetetu za djecu do 18 godina, za djecu između 19 i 24 (u nekim slučajevima do 25) 500 EUR godišnje.</p>
Belgija	<p>Osobni odbitak pojedinca: 9.270 EUR godišnje</p> <p>Olakšice za uzdržavane članove i djecu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 80% isplata uzdržavanja (alimentacije) bliskim rođacima ili razdvojenom supružniku, - za prvo dijete 1.690 EUR, - za drugo dijete 2.650 EUR, - za treće dijete 5.390 EUR, - za četvrto dijete 6.010 EUR, - za svako dijete do 3 godine života iznos se povećava za 630 EUR, - za uzdržavanu osobu 1.690 EUR. <p>Ostale olakšice: doprinosi za mirovinsku štednju s maksimalnim iznosom od 990 EUR ili 1270 EUR; doprinosi zaposlenika za grupno osiguranje: 30%; dobrotvorni prilozima od minimalno 40 EUR dani određenim institucijama: 45%; premije životnog osiguranja: 30% s maksimalnim iznosom od 2.350 EUR; troškovi skrbištva nad djecom do najviše 14,4 EUR po danu za djecu mlađu od 14 godina: 45%</p>
Bugarska	<p>Olakšica za donacije dane određenim organizacijama ostvaruje se za donacije čiji iznos ne prelazi 65% ukupne godišnje porezne osnovice pojedinca.</p> <p>Mladi bračni parovi mogu od godišnjeg oporezivog dohotka odbiti kamate na hipotekarne zajmove za prvih 100.000 BGN zajma.</p> <p>Porezne olakšice za djecu: 6.000 BGN za jedno dijete; 12.000 BGN za dvoje djece; 18.000 BGN za troje i više djece; 12.000 BGN po djetetu s invaliditetom.</p> <p>Porezna olakšica od 1% ukupne porezne obveze (do najviše 500 BGN) za pojedince koji minimalno 80% svojih troškova podmiruju bezgotovinskim putem.</p> <p>Porezne olakšice za popravke na nekretninama koje se nalaze u Bugarskoj: do 2000 BGN.</p>
Cipar	<p>Olakšica za donacije dane određenim organizacijama.</p> <p>Olakšica za premije životnog osiguranja – do 7% iznosa osiguranja.</p> <p>Olakšica za doprinose zaposlenika fondu socijalnog osiguranja, pojedinačne mirovine, doprinose fondu za osiguranje – do 10% primanja.</p> <p>Olakšica za doprinose za zdravstveno osiguranje – do 1,5% primanja</p> <p>Ulaganja u odobrena inovativna poduzeća se od 2017. godine mogu priznati kao porezni odbitak do najviše 50% oporezivog dohotka.</p> <p>Olakšica za ulaganja u audiovizualnu infrastrukturu i tehnološku opremu – 20% troška ulaganja.</p>
Češka	<p>Olakšica za donacije dane određenim organizacijama ili pojedincima u svrhu financiranja znanosti, obrazovanja, kulture i sl. do maksimalno 15% porezne osnovice (30% za 2020. i 2021. godinu).</p> <p>Odbitak za kamate plaćene na hipoteku – 150.000 CZK ili 300.000 CZK.</p> <p>Olakšica za premije životnog osiguranja – do 24.000 CZK.</p> <p>Olakšica za privatno mirovinsko osiguranje – do 24.000 CZK godišnje</p>

Danska	<p>Olakšica za dnevni prijevoz na posao i s posla: 0,99-1,98 DKK/km.</p> <p>Olakšica za doprinose za mirovinske programe: do 59.200 DKK. Troškovi vezani uz usluge u kućanstvu mogu se odbiti do 6.400 DKK.</p> <p>Olakšica za donacije dane određenim dobrotvornim organizacijama: do 17.200 DKK.</p> <p>Neoporezivi dječji doplatok od 18.612 DKK godišnje isplaćuje se roditelju skrbniku djece u dobi od 0 do 6 godine, a za djecu od 7 do 14 godina 11.592 DKK i isplaćuje se tromjesečno. Za djecu od 15 do 17 godina iznos je 11.592 DKK godišnje.</p> <p>Pojedinac koji plaća alimentaciju za dijete zbog razvoda ima pravo na godišnji odbitak po djetetu.</p> <p>Pojedinac ostvaruje olakšicu od maksimalno 6.000 DKK za troškove članstva u udrugama poslodavaca, sindikatima i drugim profesionalnim udrugama. Doprinosi za osiguranje za slučaj nezaposlenosti i mirovinski doprinosi odbijaju se od porezne osnovice.</p>
Estonija	<p>Osnovni osobni odbitak pojedinca: 6.000 EUR godišnje</p> <p>Fizička osoba rezident ima pravo odbiti dodatni iznos od 2.160 EUR za svog supružnika rezidenta, pod uvjetom da njihov ukupni kombinirani oporezivi dohodak ne prelazi 50.400 EUR.</p> <p>Od 2016. godine dostupan je odbitak od 20% za dohodak od iznajmljivanja nekretnina.</p>
Finska	<p>Odbitak za putne troškove na posao i s posla iznosi najviše 7.000 EUR.</p> <p>Osobni odbici uključuju: doprinose za mirovinsko osiguranje (do maksimalnih 5.000 EUR), doprinose za dobrovoljno mirovinsko osiguranje, premije osiguranja za slučaj nezaposlenosti.</p> <p>Olakšica za troškove kućanstva nastale zbog radova u kućanstvu ostvaruje se do maksimalno 3.500 EUR.</p>
Francuska	<p>Isplate alimentacije bivšem supružniku i alimentacije za djecu mlađu od 18 godina, izvršene prema odredbama sudske nagodbe, kvalificiraju se kao potpuno priznati troškovi te za njih pojedinac ostvaruje poreznu olakšicu.</p> <p>Isplate potpore roditeljima, bakama i djedovima, djeci starijoj od 18 ili udanoj djeci mogu se kvalificirati kao porezna olakšica te odbiti od porezne osnovice.</p> <p>Djeca od 18 do 21 godine, kao i djeca od 21 do 25 godina koja su redoviti studenti mogu se, na zahtjev, prijaviti kao uzdržavanici. Porezna olakšica za uzdržavanu djecu ograničena je na 1.592 EUR za svako od prvo dvoje djece i 3.184 EUR za svako dodatno dijete</p>
Grčka	<p>Od 2020. godine maksimalni iznos osobnog odbitka pojedinca iznosi 777 EUR za dohodak do 12.000 EUR. Maksimalni iznos poreznog odbitka povećava se za 33 EUR za udatu osobu s jednim uzdržavanim članom, za 123 EUR za udatu osobu s dva uzdržavana člana, za 243 EUR za udatu osobu s tri uzdržavana člana, za 563 EUR za udanu osobu s četiri uzdržavana člana i dodatnih 220 EUR za svaku dodatnu uzdržavanu osobu.</p> <p>Za dohotke od plaće i mirovine iznad 12.000 EUR iznos poreznog odbitka umanjuje se za 20 EUR za svakih 1.000 EUR dohotka.</p> <p>Pojedinac ostvaruje olakšicu za zakonom obvezne doprinose za socijalno osiguranje.</p> <p>Olakšica za donacije iznosi 20% vrijednosti donacija ako ukupni iznos donacija prelazi 100 EUR i ne prelazi 5% oporezivog dohotka</p>
Hrvatska	<p>Osobni mjesečni odbitak: 4.000 kn</p> <p>Mjesečni odbitak za uzdržavanog člana: 1.750 kn</p> <p>Mjesečni odbitak za uzdržavanu djecu: 1.750 kn za prvo dijete, 2.500 kn za drugo dijete, 3.500 kn za treće dijete, itd.</p> <p>Mjesečni odbitak za invaliditet: 1.000 kn</p> <p>Mjesečni odbitak za 100% invaliditeta, tuđu pomoć i njegu: 3.750 kn</p> <p>Olakšice za porezne obveznike u određenim dobnim skupinama: pojedinci do 25 godina starosti ostvaruju umanjeno od 100% obveze poreza na dohodak proizašle iz dijela dohotka od nesamostalnog rada u poreznom razredu od 20%; od 26 do 30 godina starosti to umanjeno iznosi 50% godišnje porezne obveze.</p> <p>Olakšice za korisnike mirovina: smanjenje obveze poreza na dohodak od 50%.</p> <p>Olakšica za potpomognuta područja i Grada Vukovara: 50% godišnje porezne obveze proizašle iz dohotka od nesamostalnog rada (osim mirovine).</p> <p>Osobe koje imaju status vojnog invalida Domovinskog rata ne plaćaju porez na dohodak za dohodak od nesamostalnog rada i mirovine.</p>

Irska	<p>Određeni zdravstveni troškovi u vezi s naknadama za staračke domove mogu se potraživati kao odbitak od oporezivog dohotka po najnižoj stopi poreza. Ostali zdravstveni troškovi koji ispunjavaju uvjete mogu se kvalificirati za poreznu olakšicu od 20%.</p> <p>Porezne olakšice za ulaganje: do najviše 250.000 EUR godišnje.</p> <p>Dostupan je osobni odbitak za premije plaćene za program stalnog zdravstvenog osiguranja odobren od <i>Irish Revenue</i>. Porezna olakšica je ograničena na 10% ukupnog dohotka za tu godinu.</p>
Italija	<p>Osobni odbici:</p> <p>Obvezni doprinosi za socijalno osiguranje zaposlenika mogu se u potpunosti odbiti</p> <p>Medicinski troškovi za osobe s invaliditetom mogu se u potpunosti odbiti</p> <p>Doprinosi uplaćeni u posebne dopunske mirovinske fondove mogu se odbiti do 5.164,57 EUR</p> <p>Dobrovoljni doprinosi za socijalno osiguranje uplaćeni u obvezni mirovinski sustav mogu se u potpunosti odbiti</p> <p>Plaćanje alimentacije odvojenom supružniku u potpunosti se odbija</p> <p>Doprinosi određenim vjerskim subjektima mogu se odbiti od oporezivog dohotka do 1.032,91 EUR.</p>
Latvija	<p>U Latviji postoje sljedeće porezne olakšice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obvezni doprinosi za socijalno osiguranje - Potrošnja na obrazovanje i medicinske usluge (uključujući stomatološke usluge i planirane operacije) - Donacije organizacijama za javnu dobrobit i donacije političkim strankama do 50% godišnjeg oporezivog dohotka, najviše 600 EUR godišnje za svakog člana obitelji. - Doprinosi privatnim mirovinskim fondovima i dotacijskom osiguranju u iznosu od 10% oporezivog dohotka, a najviše 4.000 EUR - Osobni odbitak do 350 EUR (ovisno o ukupnom godišnjem oporezivom dohotku) - Mjesečni odbitak od 250 EUR za svakog uzdržavanog člana, dodatak za uzdržavane osobe također je dostupan za supružnika koji ne radi i brine o maloljetnom djetetu
Litva	<p>Pojedinac će moći ostvariti porezne olakšice za troškove radova na kući/stanu, popravak automobila i usluge čuvanja djece do 18 godina do 2.000 EUR.</p> <p>Mirovinski doprinosi se odbijaju od porezne osnovice ako prelaze 3% dohotka.</p> <p>Pojedinac ostvaruje olakšicu za premije životnog osiguranja plaćene u vlastitu ili u korist supružnika, malodobne djece ili djece s invaliditetom. Ukupni iznos odbitnih premija životnog osiguranja i mirovinskih doprinosa ograničen je na 25% oporezivog dohotka i ne smije premašiti 1.500 EUR.</p> <p>Pojedinci s dohotkom manjim od jedne minimalne mjesečne plaće ostvaruju dodatni odbitak od 540 EUR.</p> <p>Za dohotke veće od minimalne plaće, olakšice su sljedeće: 1) za mjesečni dohodak do 1.704 EUR: Mjesečni odbitak = 540 - 0,34 x (mjesečni dohodak pojedinca - minimalna mjesečna plaća); 2) za mjesečni dohodak iznad 1.704 EUR: Mjesečni odbitak = 400 - 0,18 x (mjesečni dohodak pojedinca - 642 EUR).</p> <p>Odbitak se razmjerno umanjuje za veće iznose primanja, a ako dohodak prelazi 2.864,22 EUR mjesečno, odbitak se ne obračunava.</p>
Luksemburg	<p>Za rezidente, određene premije plaćene za životno osiguranje, osiguranje od bolesti, nezgode, invalidnost i osiguranje od odgovornosti trećih osoba, kao i kamate koje proizlaze iz osobnih zajmova mogu se odbiti od oporezive osnovice do 672 EUR.</p> <p>Određeni doprinosi za štedne planove vlasništva nad nekretninom mogu se odbiti do 672 EUR (ili 1.344 EUR za osobe do 40 godina starosti).</p> <p>Zajednički oporezivi partneri koji obavljaju profesionalnu djelatnost oporezivu u Luksemburgu imaju pravo na dodatak od 4.500 EUR.</p> <p>Izvanredni troškovi odbijaju se od poreza samo ako premašuju "uobičajene troškove" (npr. medicinski troškovi koje ne podmiruje zdravstveno osiguranje, pravni troškovi itd.) – do 5.400 EUR godišnje</p>
Mađarska	<p>Obiteljske porezne olakšice: 66.670 HUF mjesečno za jedno uzdržavano dijete; 133.330 HUF mjesečno za dvoje uzdržavane djece ili 220.000 HUF mjesečno za troje ili više uzdržavane djece. 15% neiskorištenog iznosa obiteljske porezne olakšice odbija se od doprinosa za socijalno osiguranje (18,5%).</p> <p>Olakšice za osobe mlađe od 25 godina: mogu iskoristiti olakšicu, ali maksimalno do visine prosječnog bruto nacionalnog dohotka (433.700 HUF za 2021.).</p>

Malta	<p>Isplate alimentacije koje porezni obveznik plaća supružniku dopuštene su kao porezni odbitak, dok je primitak alimentacije oporeziv.</p> <p>Porezni obveznici ostvaruju pravo na sljedeće olakšice: olakšica za naknade koje se plaćaju školi za usluge voditelja za dijete s posebnim potrebama; olakšica za troškove čuvanja djece do 12 godina plaćene centru za skrb djece; olakšica za naknade koje se plaćaju za boravak u privatnom domu za starije osobe; olakšica za naknade koje se plaćaju privatnoj školi za djecu u vrtiću, osnovnoj školi ili srednjoj školi; olakšica za naknade koje se plaćaju za djecu mlađu od 16 godina za određene sportske aktivnosti; olakšica za naknade koje se plaćaju za korištenje školskog prijevoza; olakšica za troškove usluga boravka u domovima ili centrima za odmor ili za usluge podrške u zajednici.</p>
Nizozemska	<p>Porezni obveznik može ostvariti sljedeće odbitke: alimentacija, dobrotvorni prilozi, troškovi obrazovanja do 1.000 EUR, medicinski i invalidski troškovi, premije životnog osiguranja</p>
Njemačka	<p>Porezna olakšica za plaćanje alimentacije: 13.805 EUR godišnje.</p> <p>Olakšica za donacije: do 20% bruto dohotka.</p> <p>Crkveni porez se u potpunosti odbija od oporezivog dohotka.</p> <p>Obiteljske olakšice: troškovi brigo o djeci do najviše 4.000 EUR godišnje po djetetu za djecu mlađu od 14 godina ili za djecu s invaliditetom; troškovi obrazovanja: 30% školarine.</p> <p>Porezni obveznik ostvaruje olakšicu za plaćene doprinose za socijalno osiguranje i premije osiguranja: doprinose za osiguranje od nezaposlenosti do 2.800 EUR godišnje; doprinosi za mirovinsko osiguranje do 25.639 EUR.</p> <p>Pojedinac može ostvariti porezni odbitak od 36 EUR mjesečno za posebne troškove.</p> <p>Olakšica za uzdržavanje roditelja i djece s niskim primanjima: do najviše 9.984 EUR.</p> <p>Za djecu stariju od 18 godina koja se školuju i žive izvan roditeljskog kućanstva porezna olakšica iznosi 924 EUR.</p>
Poljska	<p>Osobni odbici: donacije se mogu odbiti od bruto oporezivog dohotka u iznosu od 6% oporezivog dohotka; besplatno darivanje krvi: do 6% ukupnog dohotka; uplate izvršene na osobni račun osiguranja: do 4% osnovice za utvrđivanje mirovinskog osiguranja; porezni obveznik ima pravo od porezne osnovice odbiti izdatke za rehabilitaciju i izdatke za olakšavanje obavljanja životnih aktivnosti; odbitak doprinosa za socijalno osiguranje.</p> <p>Od 2022. godine primjenjuje se nova porezna olakšica za osobe koje primaju dohodak od ugovora o radu i poslovne djelatnosti u iznosu između 68.412 PLN i 133.692 PLN.</p> <p>Postoji standardni odbitak za zaposlenike od 250 PLN mjesečno.</p>
Portugal	<p>Fiksni iznos od 600 EUR, odnosno 525 EUR, po uzdržavanom članu/djetetu (dodatnih 126/110 EUR za uzdržavanika do 3 godine ili ako postoji samo jedan roditelj). Ako u kućanstvu ima više uzdržavanih osoba, odbitak od 600 EUR povećava se kako slijedi: za 300 EUR za svaku uzdržavanu osobu u dobi do 3 godine; za 150 EUR za svaku uzdržavanu osobu uzdržavane osobe u dobi od 4 do 6 godina.</p> <p>Olakšica za opće troškovi kućanstva: do 250 EUR odnosno do 335 EUR.</p> <p>Olakšica od 15% nenadoknađenih zdravstvenih troškova, a najviše do 1.000 EUR.</p> <p>25% iznosa donacija tijelima središnje, regionalne ili lokalne uprave i zakladama, bez ograničenja, a ograničeno na 15% u slučaju donacija drugim tijelima.</p> <p>30% troškova nastalih u obrazovanju bilo kojeg člana kućanstva do 800 EUR i troškovi najma nekretnine za članove kućanstva u dobi do 25 godina koji pohađaju priznatu obrazovnu ustanovu udaljenu više od 50 km iz stalnog prebivališta, s limitom od 300 EUR. Ako postoje istovremeno ovi izdaci, limit je 1.000 EUR.</p> <p>15% iznosa troškova vezanih uz nekretnine (kamate od zajmova) i najam gradskih zgrada i autonomnih dijelova za trajno stanovanje, do 296 EUR odnosno 502 EUR.</p> <p>Odbitak za troškove domova za umirovljenike: 25% troškova, najviše do 403,75 EUR.</p> <p>Odbitak od 20% doprinosa u individualne planove mirovinske štednje.</p> <p>Odbitak od 1.900 EUR za osobe s invaliditetom.</p>
Rumunjska	<p>Pri izračunu oporezivog dohotka od bruto plaće se odbijaju sljedeći iznosi: obvezni socijalni doprinosi; doprinosi u dobrovoljne mirovinske fondove do 400 EUR godišnje; premije dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja i pretplate na privatne zdravstvene ustanove do 400 EUR godišnje; sindikalna članarina. Fizički porezni obveznici imaju pravo na odbitak za donacije do 3,5% svog godišnjeg poreza na dohodak. Odbitak za mirovine iznosi 2.000 RON mjesečno.</p>

Slovačka	<p>Sve osobe čija godišnja porezna osnovica ne prelazi određeni limit imaju pravo na osobni odbitak koji iznosi 21 puta iznosa egzistencijskog minimuma. Ako porezna osnovica prelazi određenu granicu, osobni odbitak progresivno se smanjuje do nule. Olakšica za uzdržavanog supružnika ostvaruje se u iznosu od 19,2 puta iznosa egzistencijskog minimuma. Ako je porezna osnovica pojedinca jednaka ili viša od 38.553,01 EUR, pojedinac neće imati pravo na ovu olakšicu.</p> <p>Osobe između 18 i 35 godina mogu odbiti 50% kamate plaćene na hipoteku tijekom pet godina, do 400 EUR mjesečno. Kamatni odbitak ostvaruju osobe čiji je mjesečni dohodak do 1,3 prosječne mjesečne plaće u državi.</p>
Slovenija	<p>Osobni odbitak: za dohodak do 13.716,33 EUR: 4.500 + (19,261.43 - 1,40427 x ukupni dohodak); za dohodak preko 13.716,33 EUR: 4.500 EUR; osobni odbitak za rezidenta koji je 100% invalid: 18.188,61 EUR; poseban osobni odbitak za rezidenta koji još studira i ima priznat status studenta: 3.500 EUR.</p> <p>Odbici za uzdržavane članove: za jedno dijete ili drugog uzdržavanog člana obitelji: 2.510,03 EUR/god.; za dijete kojem je potrebna posebna njega i skrb: 9.094,90 EUR/god; za drugo dijete 2.728,72 EUR/god.; za treće dijete 4.551,10 EUR/god.; za četvrto dijete 6.373,48 EUR/god.; za peto dijete 8.195,86 EUR/god.; za svako sljedeće dijete iznos se povećava za 1.822,38 EUR/god.</p> <p>Odbitak za dodatno mirovinsko osiguranje odobrava se najviše do iznosa koji je jednak 24% obveznih doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, odnosno 5,844% mirovine osiguranika, a ne više od 2.903,66 EUR godišnje.</p>
Španjolska	<p>Odbitak doprinosa sindikatima i obveznih doprinosa stručnim fakultetima: do 500 EUR. Odbitak troškova pravne obrane: do 300 EUR.</p> <p>Odbitak od 30% oporezivog dohotka za neredovita primanja koja ne prelaze 300.000 EUR.</p> <p>Odbici za dohodak manji od 14.450 EUR: 3.700 EUR za porezne obveznike čiji neto dohodak iz radnog odnosa iznosi 11.250 EUR ili manje; 3.700 EUR - (1,15625 x [dohodak iz radnog odnosa - 11.250 EUR]) za dohodak iz radnog odnosa između 11.250 i 14.450 EUR.</p> <p>Doprinosi za mirovinsko osiguranje odbijaju se do najviše 1.500 EUR godišnje. Osobni odbitak pojedinca: 5.550 EUR, 6.700 EUR za starije od 65 godina i 8.100 EUR za starije od 75 godina. Za invaliditet se odbitak povećava za 3.000 EUR odnosno za 9.000 EUR ako je stupanj invaliditeta 65% ili više.</p> <p>Obiteljski odbitak od 1.150 EUR za svakog srodnika starijeg od 65 godina koji je dio kućanstva poreznog obveznika, 2.550 EUR za svakog srodnika starijeg od 75 godina. Minimalni obiteljski dodatak za invalidninu srodnika: 3.000 EUR za svakog srodnika ili 9.000 EUR ako je stupanj invaliditeta 65% ili više.</p>
Švedska	<p>Osobni odbitak pojedinca: od 14.200 SEK do 37.200 SEK.</p> <p>Premije osobnog mirovinskog osiguranja i doprinosi na ograničene mirovinske štedne račune mogu se odbiti samo ako zaposlenik nije uključen u mirovinski plan koji financira poslodavac.</p>
Australija	<p>Pojedinci do 75 godina mogu zatražiti odbitak za doprinose uplaćene u mirovinske fondove do 27.500 AUD.</p> <p>Dobrotvorni prilozi od 2 AUD ili više mogu se odbiti od oporezivog dohotka.</p> <p>Osobni odbitak pojedinca iznosi 18.200 AUD.</p> <p>Pod uvjetom da je obiteljski dohodak ispod određene razine, rezidenti imaju pravo na porezne olakšice za uzdržavano dijete ili učenika srednje škole do 20 godina. Ograničenja, stope i priroda obiteljskih poreznih olakšica razlikuju se ovisno o dohotku, broju djece i dobi djece te se mijenjaju iz godine u godinu.</p> <p>Porezna olakšica za invaliditet dostupna je samo za uzdržavanog člana koji nije sposoban raditi zbog invaliditeta – do 2.833 AUD za dohodak do 100.900 AUD,</p>
Japan	<p>Doprinosi iznad standardnog osnovnog iznosa od 2.000 JPY mogu se odbiti.</p> <p>Osobni odbici: troškovi liječenja (bez obzira gdje su plaćeni) uz određena ograničenja; dobrotvorni prilozi veći od 2.000 JPY mogu se odbiti do 40% dohotka; premije osiguranja od potresa.</p> <p>Standardne porezne olakšice ovisit će o visini dohotka, iznose minimalno 550.000 JPY (za dohodak do 1.625.000 JPY), a maksimalno 1.950.000 JPY (za dohodak veći od 8,5 milijuna JPY). Osnovni osobni odbitak ostvaruju pojedinci s dohotkom manjim od 25 milijuna JPY, odbitak iznosi najviše do 480.000 JPY za nacionalni + 430.000 JPY za lokalni porez na dohodak.</p>

Kanada	<p>Odbitak doprinosa za mirovinsko osiguranje: 18% ukupnog dohotka.</p> <p>Osnovni osobni odbitak: od 1.908 do 2.160 CAD za samce, od 1.908 do 2.160 CAD za vjenčane parove.</p> <p>Olakšica za uzdržavane osobe starije od 18 godina: 1.129 CAD.</p> <p>Olakšica za invaliditet: 1.331 CAD.</p> <p>Olakšica za osobe starije od 65 godina: 1.185 CAD.</p> <p>Olakšica za troškove obrazovanja: 15% iznosa školarina (minimalno 100 CAD).</p> <p>Olakšica za studente: 15% kamata plaćenih na studentske zajmove.</p> <p>Olakšica za troškove medicinske skrbi: 15% iznosa medicinskih troškova preko 2479 CAD (do 3% dohotka).</p> <p>Olakšica za donacije: 15% od prvih 200 CAD, 29% ili 33% za više od 200 CAD.</p> <p>Provincije i teritoriji imaju dodatne porezne olakšice koje su slične federalnim te samostalno određuju iznose olakšica.</p>
SAD	<p>Standardni odbici: osnovni standardni odbitak za 2022. godinu iznosi 25.900 USD za bračne parove koji podnose zajedničku prijavu, 12.950 USD za pojedince i 19.400 USD za glave kućanstva. Pojedinci koji su slijepi ili imaju više od 65 godina imaju pravo na viši standardni odbitak za 1.700/1.750 USD.</p> <p>Olakšice za skrb o djetetu i uzdržavanoj osobi: do 4.000 USD za dijete mlađe od 13 godina; 8.000 USD za dvoje ili više djece.</p> <p>Porezni obveznici imaju pravo na odbitke za određene troškove kao što su troškovi medicinske skrbi; određeni gubici u slučaju nezgoda, katastrofa i krađa te troškovi čuvanja djece.</p> <p>Postoje brojne druge porezne olakšice na državnoj i lokalnoj razini kako bi se pružio poticaj za određene aktivnosti.</p>

Izvor: Izrada autora prema podacima dostupnim na: Worldwide Tax Summaries, <https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 13.9.2022.)

Osobni odbitak odnosno porezne olakšice umanjuju oporeziv dohodak i njihov je izravan učinak umanjenje porezne obveze pojedinca. Oporezivi dohodak odnosno porezna osnovica umanjuje se za odbitke i olakšice kako bi se osiguralo da se nijednome poreznom obvezniku ne oporezuje dio dohotka koji mu služi za namirivanje osnovnih životnih potreba.⁶⁴

Nakon poreznih olakšica i odbitaka dobiva se oporezivi dohodak te slijedi obračun poreza na dohodak. U nastavku slijedi Tablica 4. koja prikazuje stope poreza na dohodak te porezne razrede u državama članicama EU te u Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u u 2021. godini.

⁶⁴ I. Uljanić i S. Bartolec, „Osobni odbitak – značajke, povijesni pregled i izmjene“, *Porezni vjesnik*, 2015., dostupno na: <https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2015/111/uljanic-bartolec.pdf> (pristupljeno: 14.9.2022.)

Tablica 4. Stope poreza na dohodak u državama članicama EU te u Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u EU u 2021. godini

Država	Oporezivi dohodak u EUR	Porezne stope (%)
Austrija	do 11.000; 11.000-18.000; 18.000-31.000; 31.000-60.000; 60.000-90.000; 90.000-1.000.000; preko 1.000.000	0; 20; 35; 42; 48; 50; 55
Belgija	do 13.540; 13.540-23.900; 29.900-41.360; preko 41.360	25; 40; 45; 50
Bugarska	-	10
Cipar	do 19.500; 19.501-28.000; 28.001-36.300; 36.301-60.000; preko 60.001	0; 20; 25; 30; 35
Češka	do 71.836; preko 71.836	15; 23
Danska	do 6.797; 6.797-73.262; preko 73.262	0; 12,10; 15
Estonija	-	20
Finska	do 19.200; 19.200-28.700; 28.700-47.300; 47.300-82.900; preko 82.900	0; 6; 17,25; 21,25; 31,25
Francuska	do 10.225; 10.226-26.070; 26.071-74.545; 74.546-160.336; preko 160.336	0; 15; 30; 41; 45
Grčka	do 10.000; 10.000-20.000; 20.000-30.000; 30.000-40.000; preko 40.000	9; 22; 28; 36; 44
Hrvatska	do 47.923; preko 47.923	20; 30
Irska	do 36.800; preko 36.800	20; 40
Italija	do 15.000; 15.001-28.000; 28.001-50.000; preko 55.001	23; 25; 35; 43
Latvija	do 20.004; 20.004-78.100; preko 78.100	20; 23; 31
Litva	do 90.246; preko 90.246	20; 32
Luksemburg	-	0; 8-42
Mađarska	-	15
Malta	do 12.700; 12.701-21.200; 21.201-28.700; 28.701-60.000; preko 60.001	0; 15; 25; 25; 35
Nizozemska	do 35.472; 35.472-69.398; preko 69.398	9,42; 37,07; 49,50
Njemačka	do 10.347; 10.347-58.596; 58.596-277.825; preko 277.825	0; 14-42; 42; 45
Poljska	do 25.489; preko 25.489	17; 32
Portugal	do 7.116; 7.116-10.736; 10.736-15.216; 15.216-19.696; 19.696-25.076; 25.076-36.757; 36.757-48.033; 48.033-75.009; preko 75.009	14,5; 23; 26,5; 28,5; 35; 37; 43,5; 45; 48
Rumunjska	-	10
Slovačka	do 38.553; preko 38.553	19; 25
Slovenija	do 8.755; 8.755-25.750; 25.750-51.500; 51.500-74.160; preko 74.160	16; 26; 33; 39; 45
Španjolska	do 6.000; 6.000-50.000; 50.000-200.000; preko 200.000	19; 21; 23; 26
Švedska	do 50.863; preko 50.863	0; 20
Australija	do 12.382; 12.382-30.614; 30.614-81.638; 81.638-122.457; preko 122.457	0; 19; 32,5; 37; 45
Japan	do 13.615; 13.615-23.041; 23.041-48.527; 48.527-62.840; 62.840-125.681; 125.681-279.291; preko 279.291	5; 10; 20; 23; 33; 40; 45
Kanada	do 38.324; 38.324-76.647; 76.647-118.816; 118.816-169.269; preko 169.269	15; 20,5; 26; 29; 33
SAD	do 10.188; 10.188-41.403; 41.403-88.324; 88.324-168.617; 168.617-214.130; 214.130-535.350; preko 535.350	10; 12; 22; 24; 32; 35; 37

Izvor: Izrada autora prema podacima dostupnim na: Worldwide Tax Summaries,

<https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 11.8.2022.)

U Tablici 4. je vidljivo da većina država članica EU ima progresivan sustav za oporezivanje dohotka, no također postoje i države koje imaju tzv. „flat tax“ sustav odnosno jednu stopu za sve visine dohotka – Bugarska, Estonija, Mađarska i Rumunjska. Često je slučaj da države s manje progresivnim porezom na dohodak imaju i veću nejednakost. S druge strane, države kao što su Belgija, Finska, Nizozemska ili Austrija koje imaju visoko progresivne porezne stope za oporezivanje dohodak imaju i nižu razinu nejednakosti. No, kao što je već prije istaknuto, progresivnost poreza na dohodak nije jedina varijabla koja utječe na razinu nejednakosti. Prema najvišim sveukupnim prosječnim stopama poreza na dohodak po prosječnoj plaći, najveće stope imaju Njemačka, Belgija, Litva, Danska i Slovenija.

Osim poreza na dohodak, poreznim obveznicima se na dohodak obračunavaju i drugi porezi. Tako npr. u Belgiji stanovnici plaćaju komunalni porez koji se naplaćuje po stopama od 0% do 9% na iznos obračunatog poreza na dohodak, a Grčka je od 2016. godine uvela doprinos solidarnosti koji se obračunava progresivnim stopa u rasponu od 0 do 10% ovisno o visini dohotka. Poljska je od 2019. godine također uvela doprinos solidarnosti koji se naplaćuje po stopi od 4% na dohodak veći od 212.404 eura.⁶⁵

U Danskoj porezni obveznici plaćaju i lokalni porez odnosno prirez na oporezivi dohodak po jedinstvenoj stopi ovisno o kojoj se općini radi (prosjeak zemlje je 24,982% u 2021. godini) te crkveni porez po prosječnoj stopi od 0,70% (plaćaju ga samo članovi Danske državne crkve). Ukupna porezna stopa na dohodak u Danskoj ograničena je na 52,07% (bez doprinosa tržištu rada i crkvenog poreza).

U Finskoj se prirez obračunava po stopama od 16,5% do 23,5% ovisno o kojoj se općini radi. Crkveni porez se kreće od 1% do 2,1% ovisno o tome kojoj župi pripada porezni obveznik. Također se naplaćuje i porez za javno emitiranje (eng. *public broadcasting tax*) po stopi od 2,5% na godišnje dohotke veće od 14.000 eura, ali najviše do iznosa od 163 eura. U Francuskoj svi porezni obveznici plaćaju dodatni porez od 3% za dio dohotka koji prelazi 250.000 eura odnosno 4% za dio koji prelazi 500.000 eura. Iz dohotka se također izdvajaju socijalni doprinosi po stopama od 9,2% i 0,5%.⁶⁶

⁶⁵ Worldwide Tax Summaries, dostupno na: <https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 12.9.2022.)

⁶⁶ Worldwide Tax Summaries, dostupno na: <https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 12.9.2022.)

U Hrvatskoj se na porez na dohodak dodatno obračunava prizrez po stopama od 0% do 18% (prizrez od 18% se naplaćuje u glavnom gradu Zagrebu). Prizrez se obračunava na prethodno obračunati porez na dohodak. Porezni obveznici u Italiji osim nacionalnog poreza na dohodak plaćaju i regionalni porez na dohodak te prizrez. Regionalni porez na dohodak naplaćuje se po stopi od 1,23% do 3,33%, a prizrez se naplaćuje po stopi od 0% do 0,9%.

Luksemburg je država sa najvećim brojem poreznih stopa za oporezivanje dohotka – čak 23 – te se kreću u rasponu od 8% do 42%. Porezna stopa od 8% primjenjuje se na godišnji dohodak koji prelazi iznos od 11.265 eura, a najviša stopa od 42% na godišnji dohodak koji prelazi od 200.004 eura. Porezni obveznici također moraju platiti doprinos solidarnosti od 7% (9% za porezne obveznike koji zarađuju više od 150.000 eura), a koji se obračunava na prethodno obračunati porez na dohodak.⁶⁷

Kako bi poboljšala gospodarsku situaciju i infrastrukturu za određene regije, njemačka vlada naplaćuje doprinos solidarnosti od 5,5% na sve poreze na dohodak pojedinaca. No od 2021. godine primjena ovog doprinosa znatno je smanjena. Uz doprinos solidarnosti, porezni obveznici u Njemačkoj plaćaju crkveni porez kao dodatak porezu na dohodak po stopi od 8% ili 9%.

U Japanu se od 2013. godine na porez na dohodak dodatno obračunava prizrez po stopi od 2,1% te lokalni porez od 10%. U Kanadi porezni obveznici uz federalni porez na dohodak plaćaju pokrajinski ili teritorijalni porezu na dohodak. Stope ovog poreza razlikuju se među jurisdikcijama, a kreću se u rasponu od 11,5% do 25,75%. Dvije pokrajine također nameću prizrez na pokrajinski porez po stopama od 20% i 56%.

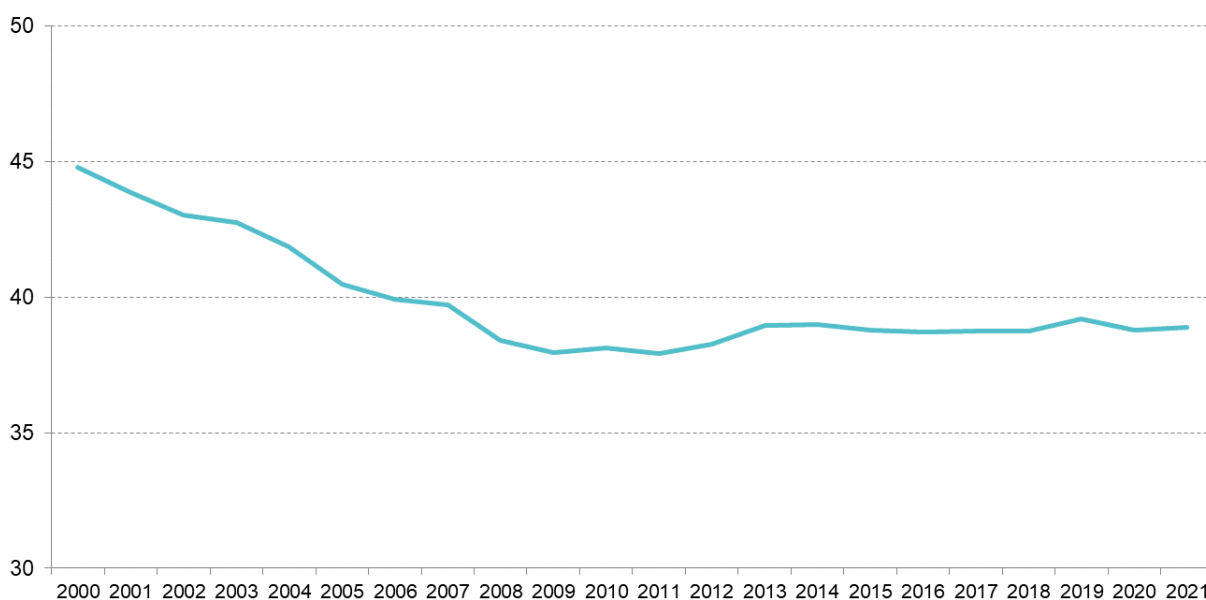
U SAD-u, uz federalni porez na dohodak, većina država i niz općinskih vlasti nameću porez na dohodak pojedincima koji rade ili borave unutar njihove jurisdikcije. Većina od 50 država nameće određeni porez na osobni dohodak, s iznimkom Aljaske, Floride, Nevade, Južne Dakote, Teksasa, Washingtona i Wyominga, koje nemaju državni porez na dohodak. Nekoliko država nameće porez na dohodak po stopama koje prelaze 10%.⁶⁸

⁶⁷ Worldwide Tax Summaries, dostupno na: <https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 12.9.2022.)

⁶⁸ Worldwide Tax Summaries, dostupno na: <https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 12.9.2022.)

Porezi na dohodak većine zemalja imaju progresivnu strukturu, što znači da se porezna stopa koju plaćaju pojedinci povećava kako zarađuju veće plaće. Najviša porezna stopa koju pojedinci plaćaju značajno se razlikuje u zemljama članicama EU. Najviša zakonska stopa poreza na dohodak primjenjuje se na udio dohotka koji spada u najviši porezni razred. Na primjer, ako zemlja ima pet poreznih razreda, a najveća stopa poreza na dohodak od 50% ima prag od 1 milijun eura, svaki dodatni euro iznad 1 milijun eura oporezivao bi se s 50%. U nastavku slijedi prikaz kretanja najviše stope poreza na dohodak na razini EU u razdoblju od 2000. do 2020. godine.⁶⁹

Grafikon 5. Kretanje najviše stope poreza na dohodak u EU u razdoblju od 2000. do 2020. godine (%)

Izvor: European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2021 edition*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021., str. 29., dostupno na:

<https://data.europa.eu/doi/10.2778/732541> (pristupljeno: 12.6.2022.)

Na Grafikonu 5. je vidljivo da se najviša prosječna porezna stopa smanjivala od početka promatranog razdoblja pa sve do 2009. godine. Nakon 2009. godine stopa se počinje povećavati do 2013. godine te se zatim njezin rast usporava. U 2021. godini stopa je iznosila 38,9%. Danska (55,9%), Francuska (55,4%) i Austrija (55%) imale su

⁶⁹ European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2021 edition*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021., str. 28.-29., dostupno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2778/732541> (pristupljeno: 12.6.2022.)

najviše zakonom propisane stope poreza na dohodak među zemljama članicama EU, a Češka (15%), Mađarska (15%) i Estonija (20%) su imale najniže najviše stope poreza na dohodak. Razina dohotka na koju se primjenjuju najveće zakonske stope poreza na dohodak također se značajno razlikuje od zemlje do zemlje. U Austriji se tako najviša stopa poreza na dohodak od 55% primjenjuje samo na dohodak iznad milijun eura godišnje.⁷⁰

Najviša stopa poreza na dohodak znatno varira unutar EU-a, u rasponu od najmanje 10% u Bugarskoj do više od 55% u Danskoj. U nastavku slijedi Tablica 5. koja prikazuje kretanje najveće zakonske stope poreza na dohodak (uključujući prireze) u zemljama EU od 2000. do 2021. godine.

U Tablici 5. je vidljivo da je u većini zemalja EU u razdoblju od 2000. do 2021. godine došlo do smanjenja najveće zakonske stope poreza na dohodak. Porezna stopa se u 2021. godini u odnosu na 2000. godinu povećala u Grčkoj, Italiji, Latviji, Portugalu i Švedskoj. Malta i Austrija su jedine države koje kroz cijelo razdoblje imaju nepromijenjenu najveću zakonsku stopu poreza na dohodak.

⁷⁰ E. Asen, *Top Personal Income Tax Rates in Europe, 2021.*, dostupno na: <https://taxfoundation.org/personal-income-tax-rates-europe/> (pristupljeno: 12.6.2022.)

Tablica 5. Najveće zakonske stope poreza na dohodak (uključujući prireze) u zemljama EU od 2000. do 2021. godine (%)

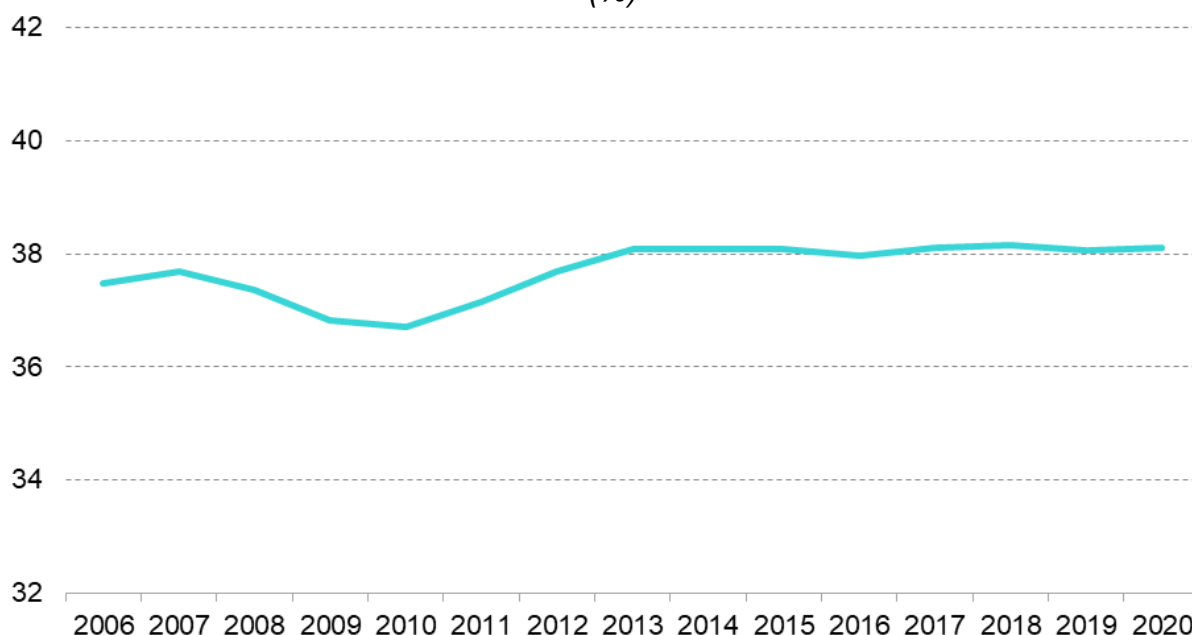
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Belgium	60.6	60.1	56.4	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.7	53.8	53.8	53.7	53.2	53.2	53.2	53.1	53.1	53.1
Bulgaria	40.0	38.0	29.0	29.0	29.0	24.0	24.0	24.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0
Czechia	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	23.0
Denmark	62.3	62.3	62.3	62.3	62.3	62.3	62.3	62.3	62.3	62.1	55.4	55.4	55.4	55.6	55.6	55.8	55.8	55.8	55.9	55.9	55.9	55.9
Germany	53.8	51.2	51.2	51.2	47.5	44.3	44.3	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5	47.5
Estonia	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	24.0	23.0	22.0	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0	20.0
Ireland	44.0	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	41.0	41.0	46.0	47.0	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	40.0	40.0
Greece	45.0	42.5	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	49.0	49.0	49.0	46.0	46.0	48.0	48.0	55.0	55.0	55.0	54.0	54.0
Spain	48.0	48.0	48.0	45.0	45.0	45.0	45.0	43.0	43.0	43.0	43.0	45.0	52.0	52.0	52.0	45.0	45.0	43.5	43.5	43.5	43.5	45.5
France	59.0	58.3	57.8	54.8	53.4	53.5	45.4	45.4	45.4	45.4	45.4	46.6	50.3	50.3	50.3	50.2	50.2	50.2	51.5	51.5	51.5	51.5
Croatia	41.3	41.3	41.3	53.1	53.1	53.1	53.1	53.1	53.1	56.1	50.2	47.2	47.2	47.2	47.2	47.2	47.2	42.5	42.5	42.5	42.5	35.4
Italy	45.9	45.9	46.1	46.1	46.1	44.1	44.1	44.9	44.9	44.9	45.2	47.3	47.3	47.3	47.8	48.8	48.8	47.2	47.2	47.2	47.2	47.2
Cyprus	40.0	40.0	40.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0
Latvia	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	23.0	26.0	25.0	25.0	24.0	24.0	23.0	23.0	23.0	31.4	31.4	31.4	31.0
Lithuania	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	27.0	27.0	24.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	27.0	32.0	32.0
Luxembourg	47.2	43.1	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	42.1	41.3	43.6	43.6	43.6	43.6	45.8	45.8	45.8	45.8	45.8
Hungary	44.0	40.0	40.0	40.0	38.0	38.0	36.0	40.0	40.0	40.0	40.6	20.3	20.3	16.0	16.0	16.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0
Malta	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0
Netherlands	60.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	51.8	49.5	49.5
Austria	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0
Poland	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0	32.0
Portugal	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	42.0	42.0	42.0	42.0	45.9	50.0	49.0	56.5	56.5	56.5	56.5	56.2	53.0	53.0	53.0	53.0
Romania	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	10.0	10.0	10.0	10.0
Slovenia	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	41.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0
Slovakia	42.0	42.0	38.0	38.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0
Finland	54.0	53.5	52.5	52.2	52.1	51.0	50.9	50.5	50.1	49.1	49.0	49.2	49.0	51.1	51.5	51.6	51.6	51.4	51.1	51.1	51.1	51.3
Sweden	51.5	53.1	55.5	54.7	56.5	56.6	56.6	56.6	56.4	56.5	56.6	56.6	56.6	56.7	56.9	57.0	57.1	57.1	57.1	57.2	52.3	52.3

Izvor: European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2021 edition*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021., str. 30., dostupno na:

<https://data.europa.eu/doi/10.2778/732541> (pristupljeno: 12.6.2022.)

Razina i promjena najviših stopa poreza na dohodak sama po sebi nije relevantna jer ne odražava stvarno porezno opterećenje dohotka. Razina dohotka na koju se porezne stope primjenjuju, progresija ostalih primijenjenih poreznih stopa, struktura poreznih olakšica te definicija porezne osnovice također igraju ulogu u definiranju stvarnog poreznog opterećenja dohotka. Implicitna porezna stopa na dohodak mjeri ukupno porezno opterećenje za sve zaposlene radnike. U nastavku slijedi Grafikon 6. koji prikazuje kretanje implicitne stope poreza na dohodak u EU u razdoblju od 2007. do 2019. godine.⁷¹

Grafikon 6. Implicitna stopa poreza na dohodak u razdoblju od 2006. do 2020. godine (%)

Izvor: European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2022 edition*, Publications

Office of the European Union, Luxembourg, 2022., str. 43., dostupno na:

<https://data.europa.eu/doi/10.2778/417176> (pristupljeno: 20.7.2022.)

Na Grafikonu 6. vidljivo je da se implicitna stopa poreza na dohodak nije značajno mijenjala u razdoblju od 2006. do 2020. godine. Najznačajnija promjena zabilježena je nakon krize 2008. godine kada je došlo do pada stope te zatim naglog rasta od 2010.

⁷¹ European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2021 edition*, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021., dostupno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2778/732541> (pristupljeno: 12.6.2022.)

do 2013. godine. Implicitna stopa poreza na dohodak za EU iznosila je 38,1% u 2020. godini, ne pokazujući veće promjene od 2013. godine.

Razina poreznog opterećenja dohotka od rada znatno je varirala u svim državama članicama EU u 2019. godini. Najviša implicitna stopa poreza na dohodak zabilježena je u Italiji (43,8%), Austriji (41,5%) i Belgiji (40,4%), a najniži na Malti (24,6%) i u Bugarskoj (25,4%). Većina država članica EU-a zabilježila je porast implicitne stope poreza na dohodak u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu. Do značajnog povećanja došlo je na Cipru (4,5 postotnih bodova). S druge strane, u Litvi je došlo do snažnog pada implicitne stope (1,4 postotnih bodova). Francuska je također zabilježila značajan pad (1,1 postotni bod) što je uglavnom posljedica smanjenja doprinosa za socijalno osiguranje.⁷²

U EU u prosjeku dvije trećine ukupnog poreznog opterećenja na dohodak od rada čine socijalni doprinosi i porezi na plaće koje plaćaju zaposlenici i poslodavci. U Danskoj, gdje su socijalni doprinosi vrlo niski, porez na dohodak čini 96% ukupnog poreznog opterećenja dohotka. U Irskoj i na Malti porez na dohodak također ima relativno velik udio u ukupnom poreznom opterećenju dohotka (59% odnosno 55%). U Rumunjskoj, s druge strane, porez na dohodak iznosi samo 12% ukupnog poreznog opterećenja, dok doprinosi čine čak 80%. Između 2009. i 2019. godine došlo je do povećanja implicitne stope poreza na dohodak u 16 država članica od kojih tri države bilježe značajan porast - Cipar (7,9 postotnih bodova), Grčka (5,8 postotnih bodova) i Irska (5,6 postotnih bodova).⁷³

Prema podacima prikazanim u ovom poglavlju može se zaključiti da Irska, Francuska, Nizozemska i Luksemburg imaju najprogresivnije sustave poreza na dohodak od rada. S druge strane, Mađarska, Bugarska, Rumunjska i Latvija imaju najmanju progresivnost u oporezivanju dohotka. Iako većina država članica EU imaju progresivne sustave oporezivanja, mnoge bi imale koristi od poreznih reformi odnosno promjena poreznih sustava radi utjecaja na dohodovnu nejednakost i siromaštvo u državi.

Promjena poreznog sustava samo je jedan od načina smanjenja dohodovne nejednakosti. Porezi i naknade imaju utjecaj na ravnomjerniju raspodjelu dohotka

⁷² ibidem, str. 33.

⁷³ loc. cit.

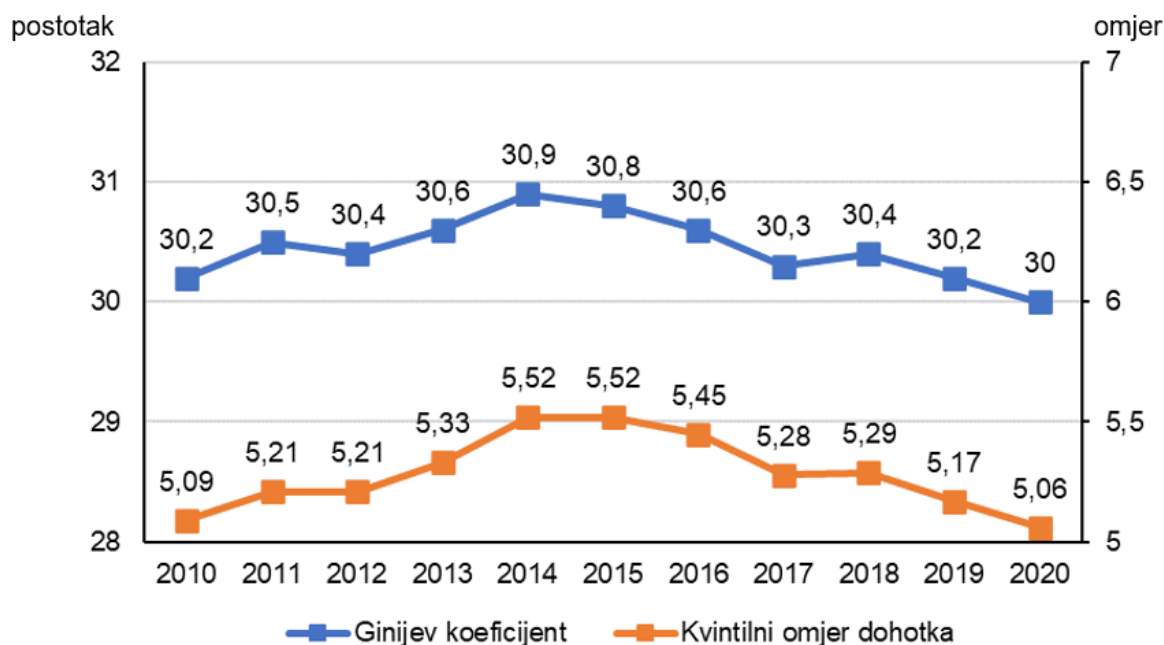
između kućanstava. I novčane naknade i porez na dohodak dovode do općeg smanjenja nejednakosti u dohodcima. Iako bogatija kućanstva plaćaju više neizravnih poreza od siromašnijih, plaćaju manje kao udio u dohotku. To znači da neizravni porezi mogu povećati nejednakost u dohodcima. Stoga je bitno utjecati na izravne poreze – porez na dohodak.⁷⁴

⁷⁴ F. Figari i A. Paulus, „The Distributional Effects of Taxes and Transfers Under Alternative Income Concepts: The Importance of Three “I”s“, *Public Finance Review*, Vol. 43, No. 3, 2015., dostupno na: <https://doi.org/10.1177/1091142113506930> (pristupljeno: 1.9.2021.)

5. POKAZATELJI NEJEDNAKOSTI U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Sve zemlje članice EU dijele jedinstveno tržište, a većina dijeli i zajedničku valutu. Prema tome ne iznenađuje da gospodarski i društveni napredak jedne članice može ovisiti o drugoj članici te politikama na razini EU. Nejednakost na razini EU je kombinacija čimbenika unutar i između zemalja članica. Kako bi se odredile kvalitetne efikasne politike za rješavanje problema nejednakosti, potrebno je prvo analizirati samu nejednakost. U nastavku slijedi Grafikon 6. koji prikazuje kretanje Ginijevog koeficijenta (%) i kvintilnog omjera dohotka na razini EU u razdoblju od 2005. do 2020. godine

Grafikon 7. Kretanje Ginijevog koeficijenta (%) i kvintilnog omjera dohotka (S80/S20) na razini EU u razdoblju od 2010. do 2020. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima Eurostata

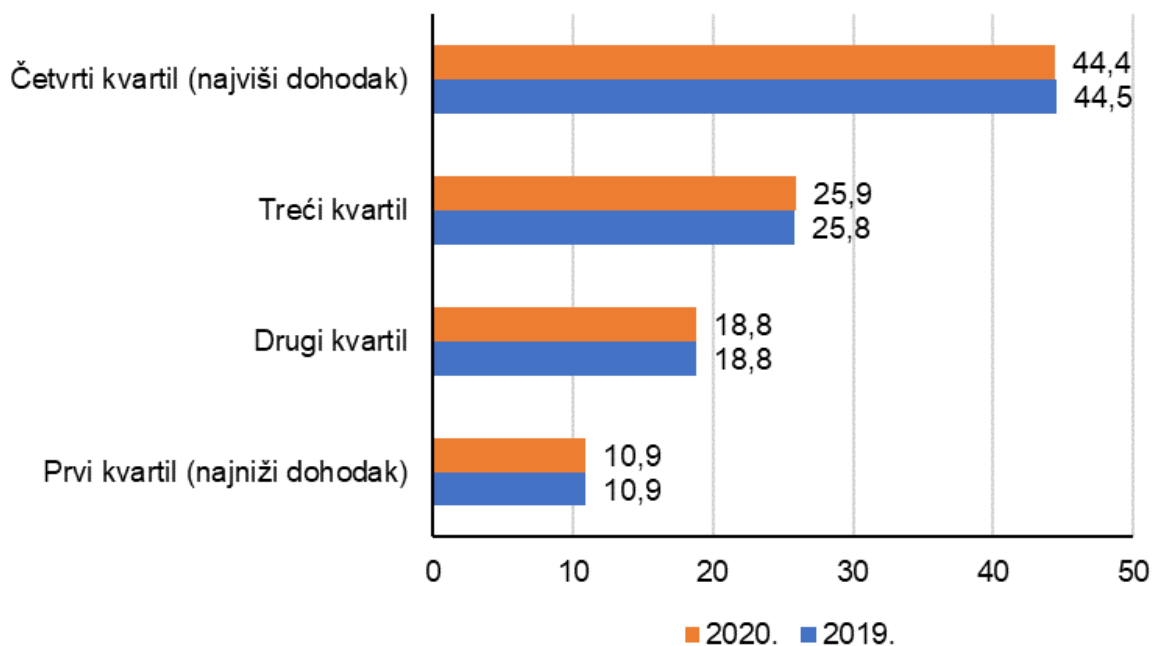
Na Grafikonu 6. je vidljivo da Ginijev koeficijent nije imao znatne oscilacije tijekom razdoblja od 2010. do 2020. godine. Koeficijent je od 2010. do 2014. godine neznatno porastao za 0,7 postotna boda, nakon čega je uslijedilo vrlo blago smanjenje koeficijenta sve do 2017. godine kada je iznosio 30,3%. Nakon 2017. godine koeficijent se blago povećao, za tek 0,1 postotni bod te u 2018. godini iznosio 30,4%. Nakon 2018. godine koeficijent se smanjivao te je u 2020. godini iznosio 30%.

Kvintilni omjer dohotka je imao malo izraženije oscilacije kroz razdoblje. Nakon 2010. godine omjer je rastao sve do 2014. godine kada je iznosio 5,52 što je ujedno i najveća vrijednost koeficijenta kroz razdoblje. Ista vrijednost se ponovila i u 2015. godini. To znači da je 20% stanovništva s najvišim dohotkom u 2014. i 2015. godini zarađivalo čak 5,52 puta više dohotka od 20% stanovništva s najmanjim dohotkom. Nakon 2015. godine uslijedio je pad vrijednosti omjera sve do 2020. godine kada je iznosio 5,06.

Prema Grafikonu 7. se može uočiti da Ginijev koeficijent i kvintilni omjer dohotka imaju gotovo jednake oscilacije te u jednakim razdobljima bilježe povećanje ili smanjenje vrijednosti. Ovakav odnos ove dvije mjere ima smisla s obzirom da su obje mjere pokazatelji nejednakosti te ukoliko se nejednakost povećala ili smanjila to će se odraziti na vrijednosti i koeficijenta i omjera.

Nakon prikaza Ginijevog koeficijenta i kvintilnog omjera dohotka, slijedi prikaz distribucije prema kvartalima za 2019. i 2020. godinu.

Grafikon 8. Distribucija dohotka (%) po kvartalima u 2019. i 2020. godini

Izvor: Izrada autora prema podacima Eurostata

„Podaci o raspodjeli dohotka po kvartalima predstavljaju udio nacionalnog dohotka koji ima svaki od četiri (jednaka) dijela stanovništva.“⁷⁵ Rasporedom stanovništva prema visini raspoloživog dohotka u rastućem redoslijedu te podjelom na četiri jednaka dijeli prema ukupnom broju osoba, dobiveni su podaci prikazani na Grafikonu 8. Prema danim podacima zaključuje se sljedeće:

- 25% stanovništva u prvom kvartalu, s najnižim dohotkom, drži 10,9% ukupnog nacionalnog raspoloživog dohotka, ostajući stabilno u odnosu na 2019. godinu
- 25% stanovništva u četvrtom kvartalu, s najvećim dohotkom, u 2020. godini drži 44,5% ukupnog nacionalnog raspoloživog dohotka, bilježeći smanjenje od 0,1 postotni bod u odnosu na 2019. godinu
- 50% stanovništva sa srednjim dohotkom u drugom i trećem kvartalu drži 44,7% ukupnog nacionalnog raspoloživog dohotka, bilježeći povećanje od 0,1 postotni bod u odnosu na 2019. godinu

U nastavku slijedi Tablica 6. koja prikazuje kretanje Ginijevog koeficijenta od 2010. do 2019. godine po pojedinim zemljama članicama EU te Tablica 7. koja prikazuje kretanje kvartilnog omjera dohotka od 2010. do 2019. godine po pojedinim zemljama članicama EU.

⁷⁵ Hellenic Statistical Authority, *Press release: Income inequality*, 2021., str. 3., dostupno na: <https://www.statistics.gr/documents/20181/2ab33550-8091-1bb9-d88e-ce004fc57e31> (pristupljeno: 20.8.2021.)

Tablica 6. Ginijev koeficijent ekvivalentnog raspoloživog dohotka u zemljama EU u razdoblju od 2010. do 2020. godine

Država	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Austrija	28,3	27,4	27,6	27,0	27,6	27,2	27,2	27,9	26,8	27,5	27
Belgija	26,6	26,3	26,5	25,9	25,9	26,2	26,3	26,1	25,7	25,1	25,4
Bugarska	33,2	35,0	33,6	35,4	35,4	37,0	37,7	40,2	39,6	40,8	40
Hrvatska	31,6	31,2	30,9	30,9	30,2	30,4	29,8	29,9	29,7	29,2	29,3
Cipar	30,1	29,2	31,0	32,4	34,8	33,6	32,1	30,8	29,1	31,1	24,2
Češka	24,9	25,2	24,9	24,6	25,1	25,0	25,1	24,5	24,0	24,0	27,3
Danska	26,9	26,6	26,5	26,8	27,7	27,4	27,7	27,6	27,8	27,5	30,5
Estonija	31,3	31,9	32,5	32,9	35,6	34,8	32,7	31,6	30,6	30,5	26,5
Finska	25,4	25,8	25,9	25,4	25,6	25,2	25,4	25,3	25,9	26,2	29,3
Francuska	29,8	30,8	30,5	30,1	29,2	29,2	29,3	28,8	28,5	29,2	31,4
Njemačka	29,3	29,0	28,3	29,7	30,7	30,1	29,5	29,1	31,1	29,7	28,3
Grčka	32,9	33,5	34,3	34,4	34,5	34,2	34,3	33,4	32,3	31,0	28,3
Mađarska	24,1	26,9	27,2	28,3	28,6	28,2	28,2	28,1	28,7	28,0	32,5
Irska	30,7	29,8	30,4	30,7	31,0	29,7	29,6	30,6	28,9	28,3	34,5
Italija	31,7	32,5	32,4	32,8	32,4	32,4	33,1	32,7	33,4	32,8	35,1
Latvija	35,9	35,1	35,7	35,2	35,5	35,4	34,5	34,5	35,6	35,2	31,2
Litva	37,0	33,0	32,0	34,6	35,0	37,9	37,0	37,6	36,9	35,4	28
Luksemburg	27,9	27,2	28,0	30,4	28,7	28,5	29,6	29,2	31,3	32,3	30,3
Malta	28,6	27,2	27,1	28,0	27,7	28,1	28,6	28,2	28,7	28,0	28,2
Nizozemska	25,5	25,8	25,4	25,1	26,2	26,7	26,9	27,1	27,4	26,8	34,4
Poljska	31,1	31,1	30,9	30,7	30,8	30,6	29,8	29,2	27,8	28,5	27,2
Portugal	33,7	34,2	34,5	34,2	34,5	34,0	33,9	33,5	32,1	31,9	31,2
Rumunjska	33,5	33,5	34,0	34,6	35,0	37,4	34,7	33,1	35,1	34,8	33,8
Slovačka	25,9	25,7	25,3	24,2	26,1	23,7	24,3	23,2	20,9	22,8	20,9
Slovenija	23,8	23,8	23,7	24,4	25,0	24,5	24,4	23,7	23,4	23,9	23,5
Španjolska	33,5	34,0	34,2	33,7	34,7	34,6	34,5	34,1	33,2	33,0	32,1
Švedska	25,5	26,0	26,0	26,0	26,9	26,7	27,6	28,0	27,0	27,6	26,9

Izvor: Eurostat, *Gini coefficient of equivalised disposable income, 2021.*, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12/default/table?lang=en

(pristupljeno: 25.3.2022.)

Tablica 7. Kvintilni omjer raspoloživog dohotka (S80/S20) u zemljama EU u razdoblju od 2010. do 2020. godine

Država	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Austrija	4,34	4,12	4,2	4,11	4,13	4,05	4,09	4,29	4,04	4,17	4,11
Belgija	3,92	3,86	3,95	3,81	3,81	3,83	3,85	3,84	3,79	3,61	3,65
Bugarska	5,86	6,46	6,12	6,59	6,81	7,11	7,69	8,23	7,66	8,1	8,01
Hrvatska	5,54	5,58	5,36	5,34	5,12	5,16	5	5,03	5	4,76	4,31
Cipar	4,54	4,34	4,67	4,91	5,37	5,2	4,88	4,56	4,29	4,58	3,34
Češka	3,47	3,54	3,49	3,4	3,5	3,51	3,5	3,4	3,32	3,34	4
Danska	4,41	3,98	3,94	4,01	4,12	4,08	4,06	4,08	4,11	4,09	5,03
Estonija	5,01	5,35	5,41	5,54	6,48	6,21	5,56	5,42	5,07	5,08	3,72
Finska	3,61	3,69	3,69	3,59	3,62	3,56	3,58	3,54	3,65	3,69	4,48
Francuska	4,43	4,61	4,54	4,48	4,27	4,29	4,32	4,31	4,23	4,27	5,23
Njemačka	4,49	4,46	4,3	4,6	5,12	4,8	4,62	4,49	5,07	4,89	4,61
Grčka	5,61	5,96	6,63	6,6	6,46	6,51	6,55	6,11	5,51	5,11	4,07
Mađarska	3,41	3,94	4	4,29	4,33	4,3	4,26	4,27	4,35	4,23	5,75
Irska	4,7	4,63	4,82	4,73	4,9	4,5	4,45	4,63	4,23	4,03	6,27
Italija	5,38	5,73	5,64	5,85	5,78	5,84	6,27	5,92	6,09	6,01	6,14
Latvija	6,84	6,5	6,47	6,32	6,48	6,51	6,2	6,3	6,78	6,54	4,99
Litva	7,35	5,84	5,32	6,05	6,1	7,46	7,06	7,28	7,09	6,44	4,16
Luksemburg	4,1	3,97	4,13	4,59	4,42	4,26	4,62	4,56	5,18	5,34	4,69
Malta	4,33	4,01	3,94	4,14	4,05	4,15	4,22	4,21	4,28	4,18	4,15
Nizozemska	3,65	3,75	3,61	3,58	3,83	3,82	3,93	3,99	4,05	3,94	6,47
Poljska	4,98	4,95	4,92	4,88	4,91	4,92	4,76	4,56	4,25	4,37	4,07
Portugal	5,56	5,68	5,82	6,01	6,23	6,01	5,88	5,75	5,22	5,16	4,99
Rumunjska	6,11	6,24	6,6	6,83	7,24	8,32	7,2	6,45	7,21	7,08	6,62
Slovačka	3,8	3,81	3,73	3,58	3,93	3,54	3,63	3,49	3,03	3,34	3,03
Slovenija	3,42	3,46	3,44	3,6	3,7	3,6	3,56	3,42	3,38	3,39	3,32
Španjolska	6,16	6,28	6,47	6,29	6,81	6,87	6,6	6,59	6,03	5,94	5,77
Švedska	3,85	3,95	3,98	3,97	4,15	4,06	4,25	4,27	4,13	4,33	4,12

Izvor: Eurostat, *Income quintile share ratio S80/S20 for disposable income by sex and age group*, 2021., dostupno na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en

(pristupljeno: 25.3.2022.)

Prema Tablici 6. i Tablici 7. vidljivo je da je u većini država članica EU u razdoblju od 2010. do 2020. godine došlo do smanjenja Ginijevog koeficijenta i kvintilnog omjera. U prikazanom razdoblju najveće smanjenje zabilježeno je u Litvi gdje se Ginijev koeficijent u 2020. godini u odnosu na 2010. godinu smanjio za čak 9 postotnih bodova,

a kvintilni omjer se smanjio sa 7,35 na 4,16 odnosno za 3,19. No unatoč smanjenu pokazatelja nejednakosti, podaci pokazuju da su stope siromaštva i socijalne isključenosti u Litvi među najvišim u EU. Litva je tijekom razdoblja neovisnosti postigla izuzetan napredak u približavanju zapadnim standardima te ima jedno od najbrže rastućih gospodarstava u Europi, ali je nejednakost dohotka u zemlji još uvijek na visokom nivou. Prema Europskoj komisiji, to je rezultat ograničene progresivnosti poreznog sustava, velikih razlika u zaposlenosti između niskokvalificiranih i visokokvalificiranih radnika i neadekvatnog sustava naknada. Tek u 2020. godini pokazatelji nejednakosti bili su niži od prosjeka EU.⁷⁶

Nakon Litve, Cipar i Slovačka bilježe najveće smanjenje Ginijevog koeficijenta u 2020. u odnosu na 2010. godinu i to od čak 5,9 odnosno 5 postotnih bodova. Kvintilni omjer se također smanjio u promatranom razdoblju, na Cipru za 1,2 te u Slovačkoj za 0,77. U 2020. godini Slovačka bilježi najnižu stopu nejednakosti u EU. Ili drugim riječima, jednakost dohotka u Slovačkoj je najveća. Većina dohodaka Slovaka dolazi od zaposlenja, a čak 99% zaposlenih u Slovačkoj imalo je dohodak manji od 5.000 eura mjesečno u 2019. godini što ukazuje na činjenicu da, unatoč visokoj jednakosti, plaće većine stanovništva su male. Niska razina nejednakosti u Slovačkoj također je rezultat opsežnog sustava preraspodjele. Čak 80-90% dohotka umirovljenika dolazi iz ovog sustava. Starosne mirovine relativno su ravnopravne i financiraju ih uglavnom ljudi s višim primanjima, a 10% zaposlenika s najvećim dohotkom osigurava 30% svih socijalnih doprinosa.⁷⁷ U 2020. godini Ginijev koeficijent je u Slovačkoj iznosi niskih 20,9% što je za čak 10,2 postotna boda manje od prosjeka EU. U istoj godini kvintilni omjer dohotka iznosio je 3,03 što znači da 20% najbogatijih zarađuje tek nešto više od 3 puta veći dohodak od 20% najsiromašnijih, dok je prosjek EU 5,2.

Nadalje Estonija, Latvija, Grčka i Poljska također bilježe smanjenje pokazatelja nejednakosti u promatranom razdoblju te u 2020. godini jedino Latvija bilježi Ginijev koeficijent veći od prosjeka EU za tek 0,1 postotni bod. Kvintilni omjer je u svim danim državama niži od prosjeka EU. Bitno je naglasiti da Estonija ima peti po redu najniži

⁷⁶ EAPN, *Poverty and social exclusion in Lithuania*, 2018., dostupno na: <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2018/10/EAPN-PW2018-Lithuania-EN-FINAL.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)

⁷⁷ R. Durana, *Income Equality in Slovakia*, 2021., dostupno na: <https://www.iness.sk/en/income-equality-slovakia> (pristupljeno: 24.8.2021.)

Ginijev koeficijent i kvintilni omjer u EU, odnosno peta je po redu najjednakijih država članica EU.

Manji pad pokazatelja nejednakosti bilježe Portugal, Španjolska, Austrija, Belgija, Njemačka, Malta i Slovenija. Austrija i Njemačka se suočavaju s nejednakošću u pogledu dohotka i raspodjele bogatstva, iako su jedne od najbogatijih zemalja na svijetu. Kroz cijelo promatrano razdoblje obje države bilježe Ginijev koeficijent i kvintilni omjer manji od prosjeka EU. U 2020. godini Ginijev koeficijent je u Austriji iznosio 27%, a kvintilni omjer 4,11, dok je u Njemačkoj u 2020. godini Ginijev koeficijent iznosio 28,3%, a kvintilni omjer 4,61. Belgija, koja u 2020. godini bilježi pad Ginijevog koeficijenta od 1,2 postotna boda te pad kvintilnog omjera od 0,27 u odnosu na 2010. godinu, druga je po redu najjednakijih država članica EU s Ginijevim koeficijentom od niskih 25,4% (2020.) te kvintilnim omjerom od 3,65 (2020.).

Portugal je jedna od najjednakijih zemalja u Europi te gotovo 2,6 milijuna ljudi živi ispod granice siromaštva. Bogati građani zarađuju pet puta veći dohodak od ostalih ljudi koji žive u siromaštvu. Portugal je poznat kao jedna od europskih zemalja u kojoj se najviše radi, iako je satnica za radnike izuzetno niska u usporedbi s drugim zemljama u Europi. Nakon krize 2008. godine Portugal nije napredovao ekonomski u usporedbi s drugim zemljama svijeta. Gospodarski rast od tada se usporava.⁷⁸ U promatranom razdoblju pokazatelji nejednakosti su se smanjili. Ginijev koeficijent je u 2020. godini iznosio 31,2% što je tek neznatno više od prosjek EU odnosno za 0,1 postotni bod. Kvintilni omjer dohotka je u 2020. godini iznosio 4,99 te pao ispod prosjeka EU koji iznosi 5,2.

Nakon Slovačke, Slovenija ima najmanju razinu nejednakosti u odnosu na ostale zemlje članice EU. Slovenija ima uspješnu preraspodjelu dohotka kroz oporezivanje i značajne socijalne transfere koji podržavaju žene, starije osobe, manjine i marginalizirane osobe.⁷⁹ Slovenija kroz promatrano razdoblje ima stabilnu razinu nejednakosti, osim u 2014. godini kada je došlo do blagog povećanja. Na kraju promatranog razdoblja, odnosno u 2020. godini Ginijev koeficijent je iznosio 23,5% što

⁷⁸ The Borgen Project, *Top 10 facts about poverty in Portugal*, 2018., dostupno na: <https://borgenproject.org/tag/income-inequality-in-portugal/> (pristupljeno: 24.8.2021.)

⁷⁹ Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Slovenia*, 2019., dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/14.3.a-Report-SL.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)

je za visokih 7,6 postotnih bodova manje od prosjeka EU. Iste godine je kvintilni omjer dohotka iznosio 3,32 što je za 1,88 manje od prosjeka EU.

Rasprava o nejednakosti postala je vrlo intenzivna u Španjolskoj nakon globalne financijske krize. Razlog tomu je što je Španjolska jedna od najnejednakijih zemalja u EU. Ako se uzme u obzir omjer raspoloživog dohotka između 20% najbogatijih i 20% najsiromašnijih stanovništva (kvintilni omjer dohotka), Španjolska je šesta po nejednakosti u EU.⁸⁰ Pokazatelji nejednakosti u Španjolskoj su gotovo kroz cijelo promatrano razdoblje veći od prosjeka EU. U 2020. godini Ginijev koeficijent je iznosio 32,1%, a kvintilni omjer dohotka iznosio je 5,77.

U prvim godinama ekonomske tranzicije, između 1990. i 1995., u Mađarskoj su se nejednakost u dohodcima i siromaštvo povećali. Razine nejednakosti su neko vrijeme bile stabilne, no nakon globalne financijske krize počinju se povećavati.⁸¹ U promatranom razdoblju, pokazatelji nejednakosti bilježe povećanje. Ginijev koeficijent se u 2020. godini povećao za 8,4 postotna boda u odnosu na 2010. godinu te iznosi 32,5%. Kvintilni omjer dohotka se također povećao u 2020. u odnosu na 2010. godinu za 2,34 te iznosi 5,75. Najznačajnije povećanje pokazatelja zabilježeno je u 2020. godini kada se Ginijev koeficijent u odnosu na prethodnu godinu povećao za 4,5 postotna boda, a kvintilni omjer za 1,52. Sve do 2019. godine razina nejednakosti u Mađarskoj bila je ispod prosjeka EU, no 2020. godini oba pokazatelja su iznad prosjeka.

Do 2019. godine Nizozemska je bila jedna od najjednakijih zemalja članica EU. U 2020. godini došlo je do naglog skoka pokazatelja nejednakosti, Ginijev koeficijent povećao se za 7,6 postotnih bodova te u 2020. godini iznosi 34,4%, a kvintilni omjer se povećao za 2,53 te u 2020. godini iznosi 6,47. Oba pokazatelja su u 2020. godini veća od prosjeka EU.

Švedska kroz cijelo promatrano razdoblje ima vrijednosti pokazatelja niže od prosjeka EU. U 2020. godini Ginijev koeficijent se smanjio u odnosu na 2019. godine te iznosi.

⁸⁰ M. Otero-Iglesias, *Inequality in Spain: let's focus on the poor*, 2019., dostupno na: <https://blog.realinstitutoelcano.org/en/inequality-in-spain-lets-focus-on-the-poor/> (pristupljeno: 24.8.2021.)

⁸¹ OECD, *Growing Unequal?: Income Distribution and Poverty in OECD Countries*, 2008., dostupno na: <https://www.oecd.org/social/soc/42123183.pdf> (pristupljeno: 23.8.2021.)

26,9% što je znatno niže od prosjeka EU koji iznosi 31,1%. Kvintilni omjer se također smanjio u 2020. godini te iznosi 4,12 što je za 1,08 manje od prosjeka.

Češka kroz razdoblje od 2010. do 2019. godine bilježi stabilnost pokazatelja nejednakosti, a u 2020. godini dolazi do značajnijeg povećanja Ginijevog koeficijenta za 3,3 postotna boda u odnosu na 2019. godinu i povećanja kvintilnog omjera za 0,66. U odnosu na 2010. godinu, u 2020. godini Ginijev koeficijent se povećao za 2,4 postotna boda, a kvintilni omjer za 0,53. Oba pokazatelja su ispod prosjeka EU, u 2020. godini Ginijev koeficijent iznosio je 27,3%, a kvintilni omjer 4.

Danska kroz razdoblje od 2010. do 2012. godine bilježi trend blagog smanjenja nejednakosti nakon čega je uslijedio porast do 2014. godine. Nakon 2014. godine pokazatelji su blago oscilirali iz godine u godinu. Ginijev koeficijent 2020. godine poprima najveću vrijednost te iznosi 30,5% što je povećanje od 3 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu. Kvintilni omjer dohotka također poprima najveću vrijednost u 2020. godini kada iznosi 5,03 što tek neznatno ispod prosjeka EU koji iznosi 5,2.

Kroz promatrano razdoblje u Finskoj su kretanja pokazatelja nejednakosti vrlo stabilna sve do 2019. godine nakon čega je uslijedio porast Ginijevog koeficijenta za 3,1 postotni bod te porast kvintilnog omjera za 0,79 u 2020. godini. Iako su pokazatelji u 2020. godini veći nego na početku promatranog razdoblja, još uvijek su niži od prosjeka EU. U 2020. godini Ginijev koeficijent je iznosio 29,3%, a kvintilni omjer je iznosio 4,48.

Francuska se često smatra ravnopravnom zemljom s niskom razinom nejednakosti. Naravno, to je istina u usporedbi sa SAD-om gdje je nejednakost dosta visoka.⁸² No u odnosu na zemlje članice EU, Francuska je tek dvadeseta u redu zemalja članica s najnižom dohodovnom nejednakošću. U 2020. godini i Ginijev koeficijent i kvintilni omjer za Francusku premašili su prosjek EU, Ginijev koeficijent je iznosio 31,4% što je za neznatnih 0,3 postotna boda iznad prosjeka EU, a kvintilni omjer iznosio je 5,23 što je za tek 0,03 jedinice iznad prosjeka.

Grčka kriza bila je jedna od najdubljih i najdužih kriza ikad zabilježenih u Europi. Proizvodnja se smanjila za više od četvrtine, a raspoloživi dohodak za više od 40%,

⁸² B. Garbinti, J. Goupille-Lebret i T. Piketty, *Income inequality in France: Economic growth and the gender gap*, 2018., dostupno na: <https://voxeu.org/article/income-inequality-france> (pristupljeno: 23.8.2021.)

dok je stopa nezaposlenosti premašila 27%. Kriza je uzrokovala povećanje ekonomskih nejednakosti u Grčkoj.⁸³ Nakon krize, pokazatelji nejednakosti povećavali su se do 2012. godine. Od 2012. do 2016. godine pokazatelji su tek blago oscilirali nakon čega započinje trend smanjenja nejednakosti. U 2020. godini Ginijev koeficijent iznosio je 28,3%, a kvintilni omjer dohotka iznosi je 4,07. U 2020. godini oba pokazatelja bilježe vrijednost manju od prosjeka EU.

Nejednakost bruto dohotka veća je u Irskoj nego u bilo kojoj drugoj zemlji EU. Međutim, utjecaj niskog oporezivanja i socijalnih transfera značajan je, čime se nejednakost neto dohotka Irske spustila na razinu manju od prosjeku EU. Ekonomske politike od financijskog sloma 2008. godine pogoršale su nejednakosti u bogatstvu, s pomakom dohotka prema prvih 10%. Godine 2015. i 2017. donjih 50% ljudi doživjelo je pad udjela u bruto dohotku od 2%, dok je u prvih 1% njihov udio porastao za 27%. Između 2010. i 2015. godine prosječni izdaci kućanstva među najnižih 40% porasli su za 3,3%, dok su dohodci porasli za jedva 1,1%.⁸⁴ U 2020. godini došlo je do naglog povećanja nejednakosti. Ginijev koeficijent povećao se sa 28,3% u 2019. godini na 34,5%. Kvintilni omjer se također povećao sa 4,03 u 2019. godini na visokih 6,27 u 2020. godini. Do 2019. godine Irska je bila jedna od najjednakijih zemalja članica EU, no 2020. godine je bila treća najnejednakija članica prema Ginijevom koeficijentu odnosno četvrta prema kvintilnom omjeru.

Tijekom ranih 1990-ih, nejednakost u dohodcima i siromaštvo brzo su rasli u Italiji. Nejednakost se od tada zadržala na toj relativno visokoj razini. Italija je 2008. godine imala šesti najveći jaz između bogatih i siromašnih od svih zemalja članica EU, a isti poredak zadržao se sve do 2019. godine.⁸⁵ U 2020. godini pokazatelji nejednakosti dodatno su se povećali. Ginijev koeficijent je u 2020. godini iznosio 35,1% što je drugi najveći Ginijev koeficijent u EU, nakon Bugarske. Kvintilni omjer se u 2020. godini također povećao te iznosi visokih 6,14. Oba pokazatelj u 2020. godini bilježe vrijednost veću od prosjeka EU.

⁸³ T. Mitrakos, *Inequality, poverty and social welfare in Greece: distributional effects of austerity*, Atena, Bank of Greece, 2014., dostupno na: <https://www.bankofgreece.gr/Publications/Paper2014174.pdf> (pristupljeno: 23.8.2021.)

⁸⁴ Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Ireland*, 2019., dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/7.1.a-factsheets-IE.pdf> (pristupljeno: 23.8.2021.)

⁸⁵ OECD, *Growing Unequal?: Income Distribution and Poverty in OECD Countries*, 2008., dostupno na: <https://www.oecd.org/els/soc/41524626.pdf> (pristupljeno: 23.8.2021.)

Iako Luksemburg ima najveći raspoloživi dohodak po stanovniku u EU, siromaštvo je u stalnom porastu od 2000. godine, i to brže nego u bilo kojoj drugoj državi članici EU. Bez socijalnih transfera 47% stanovništva palo bi ispod granice siromaštva. U Luksemburgu 21,5% ljudi živi u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti. Broj siromašnih radnika, uglavnom ljudi u dobi od 18 do 24 godine, raste brže nego u bilo kojoj drugoj državi članici.⁸⁶ U 2020. godini nejednakost se smanjila u odnosu na 2019. godinu – Ginijev koeficijent iznosio je 30,3%, a kvintilni omjer 4,69.

Svaki treći Rumunj u opasnosti je od siromaštva i socijalne isključenosti, a monetarno siromaštvo u Rumunjskoj jedno je od najvećih u EU pogađajući 23,6% ukupnog stanovništva u 2017. godini. Čak 35% stanovništva i 41% djece u opasnosti su od siromaštva ili socijalne isključenosti. Uzroci siromaštva uključuju neaktivnost, nisko obrazovanje, međugeneracijski prijenos siromaštva i nedostatak međuregionalne mobilnosti. U 2014. godini čak 72% obitelji nije moglo osigurati minimalno prihvatljivu prehranu svojoj djeci mlađoj od 5 godina, a razina siromaštva i socijalne isključenosti u ruralnim područjima dvostruko je veća od one u gradovima.⁸⁷ Pokazatelji nejednakosti u Rumunjskoj povećavali su se od 2010. sve do 2015. godine kada dostižu najveću vrijednost u promatranom razdoblju, nakon čega je uslijedio njihov pad. U 2020. godini Ginijev koeficijent iznosio je 33,8% što je za 2,7 postotna boda više od prosjeka EU. Kvintilni omjer je u 2020. godini iznosio visokih 6,62 što je za 1,42 iznad prosjeka. Prema Ginijevom koeficijentu, Rumunjska je peta najnejednakija zemlja članica EU, a prema kvintilnom omjeru dohotka je čak druga po redu, nakon Bugarske.

Kroz promatrano razdoblje najznačajnije povećanje pokazatelja nejednakosti bilježe Bugarska, Mađarska i Nizozemska. Nejednakost u dohodcima u Bugarskoj raste nakon globalne financijske krize. Različite mjere dohodovne nejednakosti ukazuju na nejednakost raspoloživog dohotka koja je u Bugarskoj uporno veća od prosjeka EU ili prosjeka novih država članica. Štoviše, iako se nejednakost smanjivala krajem 2000-ih godina, ona se znatno povećala u sljedećem desetljeću. Porast nejednakosti bio je

⁸⁶ Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Luxembourg*, dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/15.3.a-report-LU.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)

⁸⁷ Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Romania*, 2019., dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/13.3.a-report-RO.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)

osobito snažan posljednjih godina u suprotnosti s padom novih država članica i stabilnošću u EU. Zbog toga Bugarska od 2016. godine ima najveću mjeru nejednakosti u EU.⁸⁸ U tablicama je vidljivo da se vrijednost oba pokazatelja dodatno povećala nakon 2016. godine. U 2018. godini oba pokazatelja su se smanjila, no u 2019. godini su se ponovno povećala. U 2020. godini Ginijev koeficijent smanjio se sa 40,8% (2019.) na 40%, a kvintilni omjer dohotka ostao je nepromijenjen u odnosu na 2019. godinu te je iznosio 8,1 što znači da 20% najbogatijih zarađuje čak 8 puta veći dohodak od 20% najsiromašnijih. Kroz cijelo promatrano razdoblje vrijednost pokazatelja znatno je veća od prosjeka EU.

U Hrvatskoj se istraživanje o dohodovnoj nejednakosti počelo provoditi tek krajem 1990-ih godina. Temeljilo se na Anketi o hrvatskom proračunu kućanstava iz 1998. godine koja je pružala pouzdane podatke za prve opsežne studije o nejednakosti i siromaštvu koje je objavila Svjetska banka. Jednu od rijetkih analiza razvoja nejednakosti u Hrvatskoj prije 1998. godine proveo je hrvatski ekonomist Danijel Nestić 2002. godine. Njegovi rezultati pokazuju da se između 1983. i 1998. u Hrvatskoj u fazi rane tranzicije može primijetiti samo skroman porast nejednakosti u dohodcima mjeren Ginijevim koeficijentom, sa 27% na 29%.⁸⁹ Nakon toga razvoj nejednakosti pokazuje izuzetnu stabilnost, koja se u 2002./2003. godini popela na 30%, a u prosjeku u 2005./2006. godini izjednačila se na 28,5%. Usporedba s drugim zemljama otkriva da je razina nejednakosti u dohodcima u Hrvatskoj tek nešto viša nego u susjednim zemljama na sjeveru, niža od prosjeka EU-25.⁹⁰

Kroz razdoblje od 2010. do 2020. godine u Hrvatskoj se nastavio trend blagog smanjenja pokazatelja nejednakosti. U 2020. godini Ginijev koeficijent je iznosio 29,3% što je za 1,8 postotna boda manje od prosjeka EU. Iste godine je kvintilni omjer dohotka iznosio 4,31 što je za 0,89 jedinica manje od prosjeka EU. Kvintilni omjer ukazuje na činjenicu da u Hrvatskoj 20% najbogatijih ima dohodak 4,3 puta veći od 20% najsiromašnijih. U odnosu na ostale zemlje članice EU, Hrvatska je tek trinaesta u redu

⁸⁸ J. J. Hallaert, *IMF Working Paper: Inequality, Poverty, and Social Protection in Bulgaria*, MMF, 2020., dostupno na: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/07/31/Poverty-and-Social-Protection-in-Bulgaria-49552> (pristupljeno: 22.8.2021.)

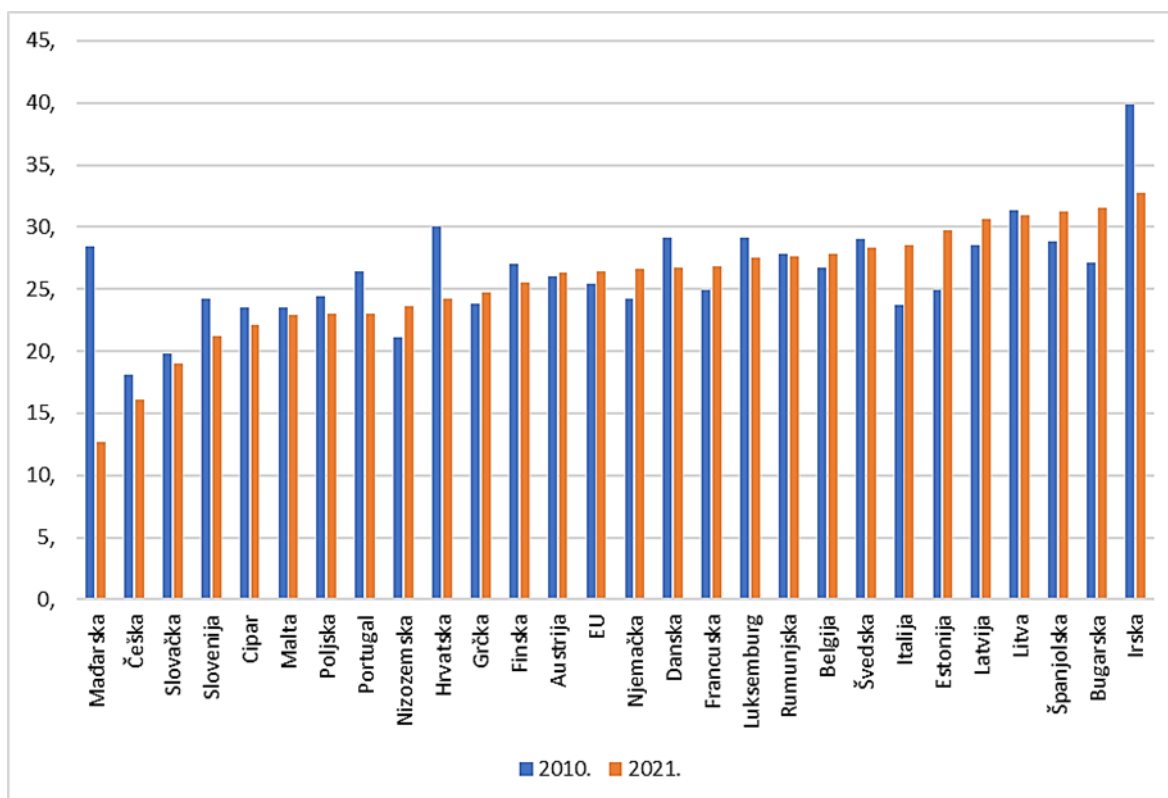
⁸⁹ D. Nestić, „Ekonomске nejednakosti u Hrvatskoj 1973-1998“, *Financijska teorija i praksa*, Vol. 26, No. 3, 2002., str. 595-613, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/5874> (pristupljeno: 8.9.2022.)

⁹⁰ S. Leitner i M. Holzner, *Inequality in Croatia in Comparison*, Vienna Institute for International Economic Studies, 2009., dostupno na: <https://wiiw.ac.at/inequality-in-croatia-in-comparison-dlp-1887.pdf> (pristupljeno: 22.8.2021.)

zemalja s najmanjom nejednakošću u dohotku prema Ginijevom koeficijentu, a petnaesta prema kvartilnom omjeru dohotka.

U nastavku slijedi Grafikon 9. s prikazom stope rizika od siromaštva u državama članicama EU u 2010. i 2021. godini.

Grafikon 9. Stopa rizika od siromaštva u državama članicama EU u 2010. i 2021. godini

Izvor: Izrada autora prema podacima Eurostata

Stopa rizika od siromaštva je osnovni pokazatelj siromaštva, predstavlja postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika. Prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% od srednje vrijednosti (medijana) ekvivalentnoga raspoloživog dohotka svih osoba.⁹¹

Prema Grafikonu 9. vidljivo je da se stopa rizika od siromaštva u većini država članica EU smanjila u 2021. godini u odnosu na 2010. godinu, ali je na razini EU u istom razdoblju došlo do povećanja stope od jednog postotnog boda. Najveće smanjenje

⁹¹ OECD, *Poverty rate*, dostupno na <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm> (pristupljeno: 15.9.2022.)

stope zabilježila je Mađarska i to od 15,7 postotnih bodova. U 2021. godini najmanju stopu rizika od siromaštva imale su Mađarska (12,7%), Češka (16,1%), Slovačka (19% - podatak za 2020.), Slovenija (21,2%) i Cipar (22,1%). Najviše stope rizika od siromaštva u 2021. godini imale su Irska (32,8%), Bugarska (31,5%), Španjolska (31,2%), Litva (30,9%) i Latvija (30,6%). Usporedbom Tablica 6. i 7. te Grafikona 9. može se primijetiti da države s manjom nejednakošću često imaju i nižu stopu rizika od siromaštva, no to nije uvijek pravilo. Nejednakost je jedan od čimbenika koji utječe na razinu siromaštva u državama stoga će politike za smanjenje nejednakosti ujedno imati i indirektan utjecaj na smanjenje razine siromaštva.

6. ZAKLJUČAK

Postoje mnoge vrste nejednakosti, no ekonomisti se najčešće fokusiraju na nejednakost u dohotku. U mnogim zemljama došlo je do povećanja dohodovne nejednakosti u posljednjih nekoliko desetljeća. U EU, razina nejednakosti varira od države do države. U 2020. godini najveću nejednakost prema Ginijevom koeficijentu imale su Bugarska, Litva, Latvija, Rumunjska i Španjolska, a najmanju razinu nejednakosti imale su Slovačka, Slovenija, Češka, Belgija i Finska.

Porezni sustav države jedan je od faktora koji utječe na razinu nejednakosti. Učinkovit porezni sustav može uvelike utjecati na smanjenje nejednakosti, no u suprotnome može utjecati na produbljivanje problema nejednakosti u državi. Cjelokupni porezni sustav utječe na nejednakost, no naglasak se stavlja na porez na dohodak kao jedan od najvažnijih instrumenata kojim se može izravno utjecati na smanjenje dohodovne nejednakosti. U EU većina država članica ima progresivan sustav oporezivanja dohotka, izuzetak čine Bugarska, Estonija, Mađarska i Rumunjska koje imaju jedinstvenu stopu poreza na dohodak. U danim državama prisutna je i viša razina nejednakosti. Prelazak s jedinstvene na progresivnu ljestvicu oporezivanja dohotka mogao bi u ovim državama utjecati na smanjenje dohodovne nejednakosti.

U različitim zemljama EU porezi na različite načine utječu na nejednakost dohotka. Veća progresivnost poreza na dohodak u državi ne znači nužno i manju nejednakost, no države s manje progresivnim porezom često imaju veću razinu nejednakosti. Sustav poreza i transfera ključan je instrument za rješavanje nejednakosti dohotka. Neke zemlje, poput Irske, Mađarske i Danske, učinkovito koriste sustav poreza i transfera kako bi smanjile vrlo visoke nejednakosti u dohotku na tržištu. U drugim državama, poput Cipra, Bugarske, Latvije, Litve i Estonije, taj je učinak mnogo slabiji. Osim samih stopa poreza na dohodak, velik utjecaj imaju i porezne olakšice i odbici. Porezne olakšice i odbici utjecat će na smanjenje porezne obveze što znači da će u konačnici pojedinci imati veći raspoloživi dohodak.

Zbog posljedica pandemije, krize te modernizacije i novih tehnologija može se očekivati da će se trend povećanja dohodovne nejednakosti nastaviti u EU, a i u svijetu. Iako je nejednakost u dohotku nemoguće iskorijeniti, države članice EU trebaju ulagati napore u politike i instrumente koji će utjecati na njezino smanjenje.

Literatura

Knjige:

1. Ferenčak, I., *Počela ekonomike*, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Osijek, Ekonomski fakultet, 2003.
2. Galbraith, J. K., *Inequality – What everyone needs to know*, New York, NY, Oxford University Press, 2016.
3. Jelčić, B., *Javne financije*, Zagreb, Informator, 1997.
4. Milanović, B., *Dobitnici i gubitnici: kratka i osebujna povijest globalne nejednakosti*, Zagreb, TIM press, 2017.
5. Pindyck, R. i D. Rubinfeld, *Mikroekonomija*, Zagreb, MATE, 2005.

Znanstveni članci (online):

1. Anyanwu, J.C., „International Remittances and Income Inequality in Africa“, *Working Paper Series*, No. 135, Tunis, Tunisia, African Development Bank, 2011., dostupno na: <https://www.afdb.org/en/documents/document/working-paper-135-international-remittances-and-income-inequality-in-africa-24409> (pristupljeno: 14.8.2021.)
2. Asen, E., „Top Personal Income Tax Rates in Europe“, 2021., dostupno na: <https://taxfoundation.org/personal-income-tax-rates-europe/> (pristupljeno: 12.6.2022.)
3. Carter, V. J. i M. W. Howard, „Income inequality“, *Encyclopedia Britannica*, 2020., dostupno na: <https://www.britannica.com/topic/income-inequality> (pristupljeno: 17.8.2021.)
4. Cini, V, Drvenkar, N. i J. Marić, „Problem raspodjele dohotka i analiza siromaštva Republike Hrvatske“, *Ekonomski vjesnik*, Vol. XXIV, No. 1, 2011., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/70562> (pristupljeno: 12.8.2021.)
5. Durana, R., „Income Equality in Slovakia“, 2021., dostupno na: <https://www.iness.sk/en/income-equality-slovakia> (pristupljeno: 24.8.2021.)
6. Figari, F., i A. Paulus, „The Distributional Effects of Taxes and Transfers Under Alternative Income Concepts: The Importance of Three “I”s“, *Public Finance*

- Review*, Vol. 43, No. 3, 2015., dostupno na: <https://doi.org/10.1177/1091142113506930> (pristupljeno: 1.9.2021.)
7. Filauro, S. i G. Fischer, *Income inequality in the EU: General trends and policy implications*, 2021., dostupno na: <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications> (pristupljeno: 27.8.2021.)
 8. Garbinti, B. J. Goupille-Lebret i T. Piketty, *Income inequality in France: Economic growth and the gender gap*, 2018., dostupno na: <https://voxeu.org/article/income-inequality-france> (pristupljeno: 23.8.2021.)
 9. Hallaert, J. J., *IMF Working Paper: Inequality, Poverty, and Social Protection in Bulgaria*, MMF, 2020., dostupno na: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/07/31/Poverty-and-Social-Protection-in-Bulgaria-49552> (pristupljeno: 22.8.2021.)
 10. Ivaškaitė-Tamošiūnė, V. i A. Thiemann, „The budgetary and redistributive impact of pension taxation in the EU: A microsimulation analysis“, *JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms*, No 08/2021, European Commission, Joint Research Centre, Seville, 2021., dostupno na: <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/jrc125756.pdf> (27.8.2021.)
 11. Karlić, I., „Dvoznačnost fenomena globalizacije. Za globalizaciju solidarnosti.“, *Filozofska istraživanja*, Vol. 29, No. 1, 2009, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/41067> (pristupljeno: 13.8.2021.)
 12. Leitner, S. i M. Holzner, *Inequality in Croatia in Comparison*, Vienna Institute for International Economic Studies, 2009., dostupno na: <https://wiiw.ac.at/inequality-in-croatia-in-comparison-dlp-1887.pdf> (pristupljeno: 22.8.2021.)
 13. Lopez, J. H. i G. Perry, „Inequality in Latin America: Determinants and Consequences“, *Policy Research Working Paper*, No. 4504, Washington, DC, World Bank, 2008., dostupno na: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/6368> (pristupljeno: 14.8.2021.)
 14. Mitrakos, T., *Inequality, poverty and social welfare in Greece: distributional effects of austerity*, Atena, Bank of Greece, 2014., dostupno na: <https://www.bankofgreece.gr/Publications/Paper2014174.pdf> (pristupljeno: 23.8.2021.)

15. Munta, M., *Model države blagostanja u političkom životu Skandinavije: Položaj socijalnih politika u stranačkom sustavu Skandinavije*, Fakultetu političkih znanosti, Zagreb, 2012., dostupno na: [file:///C:/Users/selen/Downloads/Model%20dr%C5%BEave%20blagostanja%20u%20politi%C4%8Dkom%20%C5%BEivotu%20Skandinavije%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/selen/Downloads/Model%20dr%C5%BEave%20blagostanja%20u%20politi%C4%8Dkom%20%C5%BEivotu%20Skandinavije%20(1).pdf) (pristupljeno: 15.9.2022.)
16. Nestić, D., „Ekonomске nejednakosti u Hrvatskoj 1973-1998“, *Financijska teorija i praksa*, Vol. 26, No. 3, 2002., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/5874> (pristupljeno: 8.9.2022.)
17. Nestić, D., „Raspodjela dohotka u Hrvatskoj: Što nam govore podaci iz ankete o potrošnji kućanstava?“, *Financijska teorija i praksa*, Vol. 29, No. 11, 2005., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/5713> (pristupljeno: 12.8.2021.)
18. Odoša, R., „Nova nejednakost - izvori i štetne posljedice rastuće imovinske i dohodovne nejednakosti“, *Pravni vjesnik*, Vol. 28, No. 2, 2012., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/121040> (pristupljeno: 13.8.2021.)
19. Otero-Iglesias, M., *Inequality in Spain: let's focus on the poor*, 2019., dostupno na: <https://blog.realinstitutoelcano.org/en/inequality-in-spain-lets-focus-on-the-poor/> (pristupljeno: 24.8.2021.)
20. Pavličić, P., „Društvo na putu sruza: povijesni prikaz i potreba za razvojem pravednije nove ekonomije“, *Ekonomska misao i praksa*, No. 1, 2016., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/160064> (pristupljeno: 13.8.2021.)
21. Pelling, L., *The Swedish face of inequality*, 2019., dostupno na: <https://socialeurope.eu/the-swedish-face-of-inequality> (pristupljeno: 24.8.2021.)
22. Pezer, M., Stanić, B. i T. Perić, „Dekompozicija Ginijeveg koeficijenta nejednakosti pomoću Shapleyeve vrijednosti: primjer Hrvatske“, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 17, No. 2, 2019., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/229288> (pristupljeno: 15.7.2022.)
23. Šućur, Z., „Dohodovne nejednakosti i redistributivne preferencije u Hrvatskoj i zemljama EU-a: makroanaliza“, *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 28, No. 2, 2021., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/261363> (pristupljeno: 15.7.2022.)
24. Uljanić I. i S. Bartolec, „Osobni odbitak – značajke, povijesni pregled i izmjene“, *Porezni vjesnik*, 2015., dostupno na:

<https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2015/111/uljanic-bartolec.pdf>

(pristupljeno: 14.9.2022.)

25. Witting, V., *Social inequality in Germany is on the rise*, 2021., dostupno na:

<https://www.dw.com/en/social-inequality-in-germany-is-on-the-rise/a-57509743>

(pristupljeno: 23.8.2021.)

Internetski izvori:

1. EAPN, *Poverty and social exclusion in Lithuania*, 2018., dostupno na:

<https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2018/10/EAPN-PW2018-Lithuania-EN-FINAL.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)

2. European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2021 edition*,

Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021., dostupno na:

<https://data.europa.eu/doi/10.2778/732541> (pristupljeno: 12.6.2022.)

3. European Commission, *Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom – 2022 edition*,

Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022., dostupno na:

<https://data.europa.eu/doi/10.2778/417176> (pristupljeno: 20.7.2022.)

4. European Commission, *Tematski informativni članak o Europskom Semestru - Oporezivanje*, 2017., dostupno na:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-taxation-hr-0.pdf (pristupljeno: 18.8.2021.)

5. European Commission, *Tematski informativni članak o Europskom Semestru - Rješavanje problema nejednakosti*, 2016., dostupno na:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-addressing-inequalities-hr.pdf (pristupljeno: 13.8.2021.)

6. Eurostat, *Gini coefficient of equivalised disposable income*, 2021., dostupno na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di12/default/table?lang=en

(pristupljeno: 25.3.2022.)

7. Eurostat, *Glossary: Equivalised disposable income*, dostupno na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

- [explained/index.php?title=Glossary:Equivalised disposable income](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalised_disposable_income)
(pristupljeno: 15.8.2021.)
8. Eurostat, *Glossary: Social transfers*, dostupno na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Social transfers](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Social_transfers) (pristupljeno: 19.8.2021.)
9. Eurostat, *Income quintile share ratio S80/S20 for disposable income by sex and age group, 2021.*, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en
(pristupljeno: 25.3.2022.)
10. Eurostat, *Living conditions in Europe – housing*, dostupno na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living conditions in Europe - housing](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_housing)
(27.8.2021.)
11. Eurostat, *Living conditions in Europe - income distribution and income inequality, 2022.*, dostupno na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living conditions in Europe - income distribution and income inequality#Income distribution](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality#Income_distribution)
(pristupljeno: 30.7.2022.)
12. Eurostat, *Tax rate, 2022.*, dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_nt_taxrate/default/table?lang=en (pristupljeno: 18.6.2022.)
13. Hellenic Statistical Authority, *Press release: Income inequality, 2021.*, dostupno na: <https://www.statistics.gr/documents/20181/2ab33550-8091-1bb9-d88e-ce004fc57e31> (pristupljeno: 20.8.2021.)
14. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *nacionalni dohodak*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42702> (pristupljeno: 12.8.2021.)
15. Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Ireland, 2019.*, dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/7.1.a-factsheets-IE.pdf> (pristupljeno: 23.8.2021.)
16. Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Luxembourg, 2019.*, dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/15.3.a-report-LU.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)

17. Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Romania*, 2019., dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/13.3.a-report-RO.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)
18. Make Europe Sustainable For All, *Inequalities in Slovenia*, 2019., dostupno na: <https://www.sdgwatcheurope.org/wp-content/uploads/2019/06/14.3.a-Report-SL.pdf> (pristupljeno: 24.8.2021.)
19. MMF, *Fiscal monitor*, 2021., dostupno na: <https://www.imf.org/en/Publications/FM> (pristupljeno: 12.8.2021.)
20. North Carolina Central University, *Gini coefficient*, dostupno na: <http://www3.nccu.edu.tw/~jthuang/Gini.pdf> (pristupljeno: 14.8.2021.)
21. OECD, *Growing Unequal?: Income Distribution and Poverty in OECD Countries*, 2008., dostupno na: <https://www.oecd.org/els/soc/41524626.pdf> (pristupljeno: 23.8.2021.)
22. OECD, *Poverty rate*, dostupno na <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm> (pristupljeno: 15.9.2022.)
23. OECD, *Reducing income inequality while boosting economic growth: Can it be done?*, 2012., dostupno na: <https://www.oecd.org/economy/labour/49421421.pdf> (pristupljeno: 19.8.2021.)
24. OECD, *Tackling income inequality: The role of taxes and transfers*, 2012., dostupno na: <https://www.oecd.org/economy/growth/tackling-income-inequality-the-role-of-taxes-and-transfers.pdf> (pristupljeno: 19.8.2021.)
25. Our World in Data, *Is income inequality rising around the world?*, 2018., dostupno na: <https://ourworldindata.org/income-inequality-since-1990> (pristupljeno: 12.8.2021.)
26. Research Institute, *Global wealth report 2021*, 2021., dostupno na: <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth-report.html> (pristupljeno: 12.8.2021.)
27. The Borgen Project, *Top 10 facts about poverty in Portugal*, 2018., dostupno na: <https://borgenproject.org/tag/income-inequality-in-portugal/> (pristupljeno: 24.8.2021.)
28. Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/country-list/social-security-rate>
29. Worldwide Tax Summaries, <https://taxsummaries.pwc.com/> (pristupljeno: 29.8.2021.)

Popis slika

Slika 1. Piramida globalnog bogatstva za 2020. godinu u \$	7
Slika 2. Ginijev koeficijent za 2019. godinu u svijetu	18

Popis tablica

Tablica 1. Utjecaj poreznih reformi na dohodovnu nejednakost i BDP po stanovniku	27
Tablica 2. Stope doprinosa za socijalno osiguranje koje snose poslodavac odnosno zaposlenik u državama članicama EU te u Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u u 2021. godini.....	32
Tablica 3. Porezne olakšice i odbici u državama članicama EU te Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u u 2021. godini.....	34
Tablica 4. Stope poreza na dohodak u državama članicama EU te u Australiji, Japanu, Kanadi i SAD-u EU u 2021. godini.....	40
Tablica 5. Najveće zakonske stope poreza na dohodak (uključujući prireze) u zemljama EU od 2000. do 2021. godine (%)	45
Tablica 6. Ginijev koeficijent ekvivalentnog raspoloživog dohotka u zemljama EU u razdoblju od 2010. do 2020. godine	52
Tablica 7. Kvintilni omjer raspoloživog dohotka (S80/S20) u zemljama EU u razdoblju od 2010. do 2020. godine	53

Popis grafikona

Grafikon 1. Broj dolarskih milijunaša (% ukupnog broja u svijetu) po pojedinim zemljama	9
Grafikon 2. Lorenzova krivulja	15
Grafikon 3. Lorenzova krivulja prije i nakon poreza i transfera	16
Grafikon 4. Ginijev koeficijent prije i nakon transfera u EU u 2020. godini	30
Grafikon 5. Kretanje najviše stope poreza na dohodak u EU u razdoblju od 2000. do 2020. godine (%)	43
Grafikon 6. Implicitna stopa poreza na dohodak u razdoblju od 2006. do 2020. godine (%)	46
Grafikon 7. Kretanje Ginijevog koeficijenta (%) i kvartilnog omjera dohotka (S80/S20) na razini EU u razdoblju od 2010. do 2020. godine	49
Grafikon 8. Distribucija dohotka (%) po kvartalima u 2019. i 2020. godini	50
Grafikon 9. Stopa rizika od siromaštva u državama članicama EU u 2010. i 2021. godini	61

SAŽETAK

Nejednakost u dohotku postaje sve značajnija u posljednjih nekoliko desetljeća. Bogati postaju sve bogatiji dok siromašni postaju sve siromašniji. Dohodovna nejednakost nije prisutna samo u nerazvijenim zemljama već u svim zemljama svijeta. Duboke nejednakosti mogu dovesti do poremećaja u društvu. Vlade svih država trebaju imati razvijenu optimalnu redistribucijsku politiku – bilo preko poreza ili socijalnih transfera – kako bi nejednakost bila na što nižoj razini. Porez na dohodak jedan je od glavnih instrumenata kojim se može utjecati na smanjenje dohodovne nejednakosti. U Europskoj Uniji pojedine države imaju vrlo visoku nejednakost, no većina država ipak je ispod prosječne razine nejednakosti na razini EU. Države članice moraju pojedinačno, a i zajednički, raditi na smanjenju nejednakosti jer nepovoljan položaj jedne države može negativno utjecati na druge članice te tako i na EU kao cjelinu.

Ključne riječi: dohodak, nejednakost, porez, Europska Unija

SUMMARY

Income inequality has become more significant in recent decades. The rich are getting richer while the poor are getting poorer. Income inequality is not only present in underdeveloped countries, but in all countries of the world. Deep inequalities can lead to disruptions in society. Governments of all countries need to have an optimal redistribution policy in place - whether through taxes or social transfers - to keep inequality as low as possible. Income tax is one of the main instruments that can influence the reduction of income inequality. In the European Union, some countries have very high inequalities, but most countries are still below the average level of inequality at EU level. Member States must work individually and jointly to reduce inequalities, because the unfavorable position of one country can negatively affect other members and thus the EU as a whole.

Key words: income, inequality, tax, European Union